

STENKASTNING – ETT INDIVID ELLER ETT SAMHÄLLSPROBLEM?

En kvalitativ studie om olika verksamheters
beskrivning och förklaring av stenkastning mot
polis och annan blåljuspersonal

Författare: Felicia Hjoberg & Sandra Meyer
Handledare: Odd Lindberg

Stenkastning - ett individ eller ett samhällsproblem? En kvalitativ studie om olika verksamheters beskrivning och förklaring av stenkastning mot polis och annan blåljuspersonal.

Författare: Felicia Hjoberg och Sandra Meyer

Örebro Universitet

Institutionen för juridik, psykologi och socialt arbete

Socionomprogrammet

Teorier och metoder i socialt arbete C

C-uppsats, 15 HP

HT 2016

Sammanfattning

Stenkastning mot polis och annan blåljuspersonal är något som förekommer i flera delar av Sverige. Syftet med föreliggande studie är att undersöka hur företrädare för olika verksamheter beskriver och förklarar stenkastning mot polis och annan blåljuspersonal, samt huruvida företrädarna för verksamheterna förstår fenomenet ur ett samhälls- eller ett individperspektiv, eller en kombination av dessa. I studien genomfördes sex stycken kvalitativa intervjuer från tre olika verksamheter. Verksamheterna som undersöktes var polisen, Verdandi och Träffpunkt, och två individer intervjuades från varje verksamhet. Empirin analyserades sedan utifrån tidigare forskning, samt de teoretiska begreppen figuration, social inlärning och intersektionalitet. Resultatet från studien visar att de tre verksamheterna betraktar fenomenet stenkastning mot polis och annan blåljuspersonal lite olika, exempelvis då en verksamhet lägger vikt vid ett individperspektiv, den andra betonar ett samhällsperspektiv och den tredje kombinerar dessa två perspektiv. Implikationerna av föreliggande studie är en ökad insikt i olika verksamheters perspektiv på stenkastning mot polis och annan blåljuspersonal, vilket kan underlätta framtida samverkan i arbetet med de individer som kastar sten. Diskussion förs angående samhällets möjlighet till att motverka stenkastning mot polis och annan blåljuspersonal.

Nyckelord: Stenkastning, polis, blåljuspersonal, ytterstadsområden, upplopp, utanförskap, figuration, social inlärningsteori, intersektionalitet.

Stone-throwing - an individual or a societal problem? A qualitative study regarding different organisations description and explanation of stone-throwing against police and other first responders.

Authors: Felicia Hjoberg and Sandra Meyer
Örebro University
School of Law, Psychology and Social Work
Social Work programme
Theories and methods in social work C
C-thesis, 15 credits
Autumn 2016

Abstract

Stone-throwing against police and other first responders is something that occurs in several parts of Sweden. The aim of this study was to explore how stone-throwing against police and other first responders is described and explained by representatives for different organisations, and if these representatives understand stone-throwing from a societal perspective, an individual perspective, or a combination of these. In the study, six qualitative interviews from three different organisations were conducted. The organisations that were examined were the police, Verdandi and Träffpunkt, and two individuals were interviewed from each organisation. The material were then analyzed using previous research as well as the theoretical concepts figuration, social learning theory and intersectionality. The result from the study indicates that the three organisations have different approaches concerning stone-throwing against police and other first responders, for example one of the organisations emphasize an individual perspective, the other accentuate a societal perspective and the third combine these two perspectives. The implications of the forthcoming study is an increased insight in different organisations perspective on stone-throwing against police and other first responders, and that insight can facilitate future collaboration in the work with the individuals that throw stones. Society's possibility to counteract stone-throwing against police and other first responders are then discussed.

Key words: Stone-throwing, police, first responders, stigmatized metropolitan areas, riot, alienation, figuration, social learning theory, intersectionality

Tack.

Vi vill börja med att tacka vår handledare Odd Lindberg för din vägledning och ditt stora engagemang i vårt uppsatsarbete. Du har utmanat oss till att göra vårt bästa och utvecklas som kritiska skribenter.

Ett stort tack till alla som har ställt upp på att bli intervjuade. Tack för ni var öppna och delade med er av era erfarenheter. Det hade inte varit möjligt att genomföra denna studie utan er medverkan.

Slutligen vill vi tacka våra nära och kära för ert stöd och er hjälp under den krävande tidsperioden för uppsatsskrivandet. Ni är bäst!

Felicia Hjoberg
Sandra Meyer
Örebro, 2017-01-11

Innehållsförteckning

Inledning	1
Syfte och frågeställningar.....	3
Metod	3
Val av metod	3
Litteratursökning	4
Urval av respondenter	5
Konstruktion av intervjuguide.....	6
Tillvägagångssätt.....	6
Databearbetning och analysmetod	7
Reliabilitet, validitet och generaliserbarhet.....	8
Etiska överväganden och metoddiskussion.....	9
Tidigare forskning	11
Bakgrund	11
Upplopp, makt och motstånd	12
Likheter med Sverige	14
Tolkningsram	15
Figuration	16
Social inlärning	17
Intersektionalitet.....	18
Resultat och analys	20
Presentation av intervjupersoner	20
Vilka är det?	20
Vilka är stenkastarna enligt verksamheterna?.....	20
Hur involveras individerna och varför kastar de?	23
Fritidssysselsättning	23
Kriminalitet	24
Individ- och/eller samhällsperspektiv	25
Framtid	25
Straff.....	27
Föräldraansvar.....	29
Diskussion	30
Brister i studien	32

Studiens praktiska implikationer och förslag på vidare forskning	33
Källförteckning.....	34
Media.....	35
Bilaga 1 - Informationsbrev	36
Bilaga 2- Intervjuguide	37

Inledning

Oroligheterna, som polisen betecknar som upplopp, började strax efter klockan 20 när en grupp på 15–20 ungdomar dök upp och kastade sten mot poliser som var i Bergsjön för ”trygghetsskapande åtgärder” (Dagens Nyheter, 2016).

Ambulanspersonal, brandmän och polis blir idag utsatta för stenkastning då de är på utryckning i räddningssyfte. Citatet ovan, taget från Dagens Nyheter 2016-09-22, beskriver ett allt mer vanligt inslag i dagens samhälle och är en av många rapporteringar gällande stenkastning mot blåljuspersonal i ytterstadsområden. Enligt Hallin, Jashari, Listerborn och Popoola (2010) syftar stenkastningen till att locka polisen till platsen, vilket författarna menar är den egentliga måltavlan. Vidare beskriver Hallin et al (2010) att stenkastning mot polis rör sig om mer än enbart ett polishat, och snarare är ett symptom på ett större samhällsproblem. I denna studie granskas stenkastning mot framförallt polis. Vi kommer dock även att i viss mån behandla stenkastning mot all blåljuspersonal. Ytterligare en avgränsning som gjorts i föreliggande studie är avseende det geografiska området, då endast stenkastning mot blåljuspersonal i Örebro kommer att undersökas. I Nerikes Allehanda, som är en lokaltidning i Närke, har stenkastning mot blåljuspersonal i Oxhagen, Varberga, Brickebacken och Vivalla rapporterats återkommande. Dessa områden tillhör Örebros ytterstadsområden, och kännetecknas av en högre grad arbetslösa än övriga områden i Örebro (Arbetsförmedlingen, 2016). I ett reportage från Nerikes Allehanda beskrivs hur en grupp av maskerade unga vuxna män åkt runt mellan förorterna och eldat bilar och byggnader, kastat sten mot polis, samt vandaliserat polisstationen i Vivalla. Slutligen tillkallade polisen extra förstärkning från polisen i Värmland för att åka runt i förorterna (Thorsén, Lindgren & Johansson, 2013). I ett annat reportage har lokalpolisområdeschefen intervjuats, som beskriver stenkastning mot polis som “en blandning av ungdomligt ofog och kriminella som vill visa sin makt” (Frödén, 2016). Vidare beskriver lokalpolisområdeschefen att stenkastning mot polis är en taktik från de kriminella för att sätta in motinsatser, efter att polisen gjort ett tillslag i deras kriminella verksamhet. Detta för att de på så vis ska kunna ha sin verksamhet ifred, och således behöver polisen lägga resurser på stenkastning och vandalisering istället för det de egentligen ska göra – att lagföra brottslingar.

I citatet ovan lyfts termen upplopp i samband med stenkastning mot polis. Upplopp genom historien är något som Nilsson och Ivarsson Westerberg (2011) har studerat närmare i sin rapport. Mellan 1960 och 1990 skedde upplopp nära centrum av storstäderna, och då ofta med en tydlig politisk agenda. Ungdomarna som startade dessa upplopp tillhörde en tydlig grupp, exempelvis samlades de kring en identitet så som skinheads eller djurrättsaktivister. Idag sker upploppen snarare ute i förorterna, och ungdomarna som startar dessa har inte en lika tydlig identitetsgrupp. Vidare visar rapporten att utsatta grupper har en ökad misstro gentemot polis, samt en sjunkande respekt för olika samhällsrepresentanter som till exempel blåljuspersonal. Upplopp kan enligt Taylor-Gooby (2013) ses som en form av social oordning. Social oordning kan orsakas av missnöje hos befolkningen gällande exempelvis välfärd, ökad arbetslöshet och invandringspolitik. Statliga nedskärningar drabbar ofta redan missgynnade grupper, vilket leder till en ökad risk för social oordning och upplopp (Taylor-Gooby, 2013). Upplopp kan även handla om en vilja att bli hörd, en känsla av att framföra ett budskap som ingen lyssnar på, vilket Schneider (2008) lyfter fram i sin artikel om upploppen i Frankrike 2005. Upploppen i Frankrike föranleddes av en frustration mot polisen, där övervåld brukades vid flertal tillfällen - och där unga muslimska män var särskilt utsatta. Även forskning i Sverige visar hur polishat kan bero på felaktig behandling från polisen, då en ung man citeras

när han uttrycker att han ogillar polisen för att de endast ser honom som en kriminell invandrare (Lalander & Sernhede, 2011). Detta samstämmer med resultat från andra studier som visar att polishat och ökad misstro till polis betraktas som en bidragande orsak till upplopp (Hallin et al, 2010; Nilsson & Ivarsson Westerberg, 2011).

Vidare kan upplopp även undersökas utifrån begreppet motstånd, vilket Johansson och Lalander (2012) studerat i relation till ungdomskulturer. I studien belyses betydelsen av begreppet intersektionalitet vid skapandet av makt och motstånd, samt vikten av kontextens betydelse för människors handlingar. Samtidigt lyfter Thorsén, Lindgren och Johansson (2013) i sin artikel i Nerikes Allehanda följande citat från en kommunikationschef på Örebropolisens:

Det här handlar med största sannolikhet om ungdomar som tycker att det nu passar bra att begå den här typen av brott, i skuggan av det som hänt i Stockholm [se Husbykravallerna]. Sedan har man olika diffusa anledningar till det här och skyller på polisen och på att man inte får tillräcklig hjälp av till exempel kommunerna - men egentligen handlar det om att man har ett intresse av att begå brott och roa sig med skadegörelse (Mats Nylén, kommunikationschef Örebropolisens; i Thorsén, Lindgren & Johansson, 2013).

Citatet av Örebropolisens kommunikationschef visar till skillnad från Johanssons och Lalanders (2012) studie på en mer individuell förklaringsmodell gällande uppkomst av stenkastning, och därmed väcks frågan vad det är för uppfattning som råder hos socialt verksamma aktörer i Örebro. Hur beskriver och förklarar företrädare för dessa verksamheter fenomenet stenkastning mot polis och annan blåljuspersonal? I ljuset av detta blir det intressant att väga in Lalanders och Sernhedes (2011) studie, som belyser aspekterna av utanförskap i skapandet av en gatukultur. Detta liknar Hallin et. al. (2010) uppfattning att stenkastning mot blåljuspersonal är ett ungdomsproblem som bland annat handlar om känslor av utanförskap och ett symptom på ett större samhällsproblem.

Ett praktiskt problem med stenkastning mot polis och annan blåljuspersonal är att dessa hindras i sina uppgifter, vilket innebär att människor som är i behov av hjälp inte får det. Ett mer forskningsinriktat problem är dock om olika verksamheter har olika beskrivningar, förståelse och förklaringar till fenomenet. Om det finns väldigt skilda beskrivningar, förståelser och förklaringar kan detta leda till att samverka och gemensamma strategier försvåras.

Det är därför, menar vi, av intresse att undersöka olika verksamma aktörers uppfattning om stenkastning mot polis och annan blåljuspersonal, och frågan är hur de beskriver detta fenomen. I denna studie ska detta undersökas närmare, genom att studera hur företrädare för polis och ideella organisationer beskriver och förklarar stenkastning mot polis och annan blåljuspersonal, samt huruvida företrädare för verksamheterna förstår fenomenet ur ett samhälls- eller ett individperspektiv, eller en kombination av dessa. Detta kommer ske genom att representanter från polisen, Verdandi och Träffpunkt intervjuas. Dessa verksamheter har valts ut då de är socialt verksamma aktörer i ytterstadsområden i Örebro där stenkastning förekommer. Poliserna som kommer intervjuas i föreliggande studie arbetar i två olika ytterstadsområden i Örebro. Verdandi är en partipolitiskt obunden ideell organisation och är verksamma i hela Sverige. I Örebro har de sin lokal belägen i ett ytterstadsområde, men verksamheten är öppen för alla som har behov av deras hjälp. Verdandi arbetar mot sociala orättvisor och framförallt sociala och alkoholpolitiska missförhållanden i samhället. De arbetar för att förbättra och förändra oacceptabla levnadsförhållanden (Verdandi, 2016). Träffpunkt är en ideell förening som är beläget i ett av Örebros ytterstadsområden, och är en samlingsplats som är öppen för alla i alla åldrar. Syftet är att tillsammans utföra meningsfulla

aktiviteter och egna initiativ är välkomna. Föreningen kan hjälpa till att verkställa projekt och idéer och de främjar “nätverksbygge med kommunen, myndigheter, föreningar och andra aktörer” (Träffpunkt, 2016). Intervjumaterialet kommer sedan analyseras med hjälp av en tematisk analysmetod. Denna analys kommer ske utifrån teorier som berör individ-, grupp- och samhällsperspektiv samt maktstrukturer mellan både individer såväl som mellan individ och samhälle. Därav har teorierna figuration, social inlärningsteori, samt intersektionalitet valts ut.

Föreliggande studie berör socialt arbete på så vis att stenkastning mot polis och annan blåljuspersonal sker i socialt utsatta områden, och olika verksamheter som utför socialt arbete kommer därför i kontakt med fenomenet på olika sätt. Det är därför, anser vi, av vikt att undersöka om beskrivningar, förklaringar och förståelse för stenkastning är någorlunda samstämmig i olika verksamheter.

Syfte och frågeställningar

Syftet med föreliggande studie är att undersöka hur företrädare för olika verksamheter beskriver och förklarar stenkastning mot polis och annan blåljuspersonal, samt huruvida företrädare för verksamheterna förstår fenomenet ur ett samhälls- eller ett individperspektiv, eller en kombination av dessa. De verksamheter som ska undersökas är polis, Verdandi och Träffpunkt. Frågeställningarna är följande:

1. Hur beskriver och förklarar företrädare för verksamheterna individers stenkastning mot polis och annan blåljuspersonal med avseende på vilka de är, hur de involveras samt orsakerna till stenkastning?
2. Förstår företrädare för verksamheterna stenkastning mot polis och annan blåljuspersonal ur ett samhällsperspektiv, ett individperspektiv, eller en kombination av dessa?

Metod

I denna del kommer studiens tillvägagångssätt att redovisas. Inledningsvis kommer val av metod att presenteras, följt av litteratursökning, urval av respondenter, konstruktionen av intervjuguide samt tillvägagångssätt. Vidare kommer studiens databearbetning och analysmetod samt reliabilitet, validitet och generaliserbarhet att redogöras för. Avslutningsvis kommer etiska överväganden och metoddiskussion att presenteras.

Val av metod

Föreliggande studie syftar till att undersöka hur företrädare för olika verksamheter beskriver och förklarar stenkastning mot polis och annan blåljuspersonal, samt huruvida företrädare för verksamheterna förstår fenomenet ur ett samhälls- eller ett individperspektiv, eller en kombination av dessa. Syftet har sedan preciserats i två frågeställningar, för att på så sätt kunna fånga problemområdet utifrån respondenternas beskrivningar. För att kunna undersöka de olika verksamheternas förklaring av stenkastning mot polis och annan blåljuspersonal, används en kvalitativ ansats. Kvalitativ ansats är en forskningsstrategi som används för att undersöka hur individer tolkar och förstår sin sociala verklighet (Bryman, 2011). Utifrån ansatsen föll valet avseende metod på kvalitativa intervjuer. Intervjuer är ett viktigt redskap för att undersöka individers situationer, då det ger individen möjlighet att med egna ord uttrycka sig gällande sina åsikter, drömmar och svårigheter (Kvale & Brinkmann, 2009). Då forskaren har ett intresse av att få kunskaper om intervjupersonens ståndpunkter i en kvalitativ

intervju, tenderar intervjuerna att vara flexibla och följsamma efter personens svar. Vidare kan kvalitativa intervjuer ha olika nivåer av struktur. Saknas struktur kallas det för ostrukturerad intervju, och finns viss struktur kallas det för semistrukturerad intervju. I föreliggande studie användes en semistrukturerad intervjuguide, vilket innebär att forskaren ställer frågor rörande ett antal teman. Det är inte av vikt att ställa frågorna efter den ordning som de kommer i intervjuguiden, utan det är mer önskvärt att få så fylliga och detaljerade svar och att alla teman behandlas, vilket gör att forskaren kan göra jämförelser mellan respondenternas svar (Bryman, 2011). De teman som tillämpades var kartläggning, individer, motiv, samhälle samt media. Dessa teman uppkom i samband med operationaliseringen av tolkningsramen, i syfte att framförallt skapa ett flyt i intervjuguiden. Temat kartläggning berörde intervjupersonens generella uppfattning om fenomenet, temat individer berörde intervjupersonernas uppfattning om vilka som kastar sten och temat motiv berörde intervjupersonernas uppfattning om orsak. Temat samhälle handlar om intervjupersonernas uppfattning om ytterstadsområden och samhällets insatser i dessa. Slutligen berörde temat media intervjupersonernas uppfattning av medierapportering och huruvida media ger en rättvis bild av fenomenet. Dessa teman gjorde det möjligt att undersöka hur företrädarna för de olika verksamheterna förstår och beskriver stenkastning mot polis och annan blåljuspersonal, och därigenom kunna besvara denna studies frågeställningar.

Litteratursökning

Vid kvalitativa studier är en litteraturgenomgång tillämplig, då den ger en överblick över det aktuella studieområdet (Bryman, 2011). En genomgång av rapporter, böcker och tidskrifter kan inleda sökandet, vilket i sin tur kan generera sökord som kan appliceras i användandet av elektroniska databaser (Bryman, 2011). Utifrån den kvalitativa ansatsen i föreliggande studie genomfördes en litteraturgenomgång, och inledningsvis syftade detta till att få en inblick i fenomenet stenkastning mot blåljuspersonal. Vid sökning av tidigare forskning användes databasen Summon, och sökorden *stenkastning räddningstjänst*. Denna sökning resulterade i en träff, vilket var en kortfattad rapport från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. Då det framkom att rapporten baserades på en större rapport utifrån ett treårigt forskningsprojekt gjordes istället en sökning på den längre rapportens titel, och denna valdes sedan ut för att användas i studien. Sedan gjordes även sökning i Libris med sökorden *upplopp i Sverige*, som resulterade i 64 träffar. Dessa sorterades till en början efter rubrik och därefter valdes en studie ut efter att ha läst abstract. Vidare utfördes en sökning i Summon med sökorden *riots against police*, som resulterade i 4775 träffar sorterade efter relevans. Utifrån rubrik skedde en initial sällning av de första 70 träffarna. Avgränsning gjordes vid 70 träffar, då sökresultatet förlorade relevans för den föreliggande studien redan efter 25 träffar. Genomgången av rubriker fortsatte dock till 70 träffar för att minska risken att någon relevant studie förbisågs. Då ingen studie mellan träff 25 och träff 70 bedömdes relevant beslutades det av författarna att inte fortsätta genomgången av rubrikerna. Därefter valdes en studie ut på grund av dess abstract. Sedan utfördes ytterligare en sökning i Summon, då med sökorden *riot against the police AND sweden*, som resulterade i 62 träffar. Här utfördes ytterligare en initial sällning utifrån rubriksättningen och slutligen valdes en studie utifrån dess abstract. Vid båda sökningarna handlade de flesta studierna om huliganism eller polisinsatser vid demonstrationer, och således inte om den typ av stenkastning mot polis och annan blåljuspersonal som föreliggande studier avser att undersöka. Då det inte hittades så mycket gällande just specifikt stenkastning mot polis och annan blåljuspersonal, skedde även en genomgång av media för att få ytterligare kännedom om fenomenet i Sverige, dock med reservation för att media inte presenterar en opartisk och vetenskaplig bild. Utifrån rekommendation skedde även en genomgång av Philip Lalanders arbeten, då han genomfört studier i närliggande studieområden. Av dessa arbeten valdes två ut baserat på deras abstract.

Som tidigare nämnt var utbudet tunt gällande forskning kring stenkastning mot polis och annan blåljuspersonal. Därav användes rapporter, vilket inte varit vetenskapligt granskade. Trots detta har bedömning gjorts, efter noga granskning av rapporterna, att de både är relevanta och av hög kvalitet. Båda de använda rapporterna är skrivna på uppdrag av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. En av dessa rapporter var slutprodukten av ett treårigt forskningsprojekt, vilket innebär att den kan ha genomgått viss vetenskaplig granskning.

Urval av respondenter

Då syftet med föreliggande studie är att undersöka hur företrädare för olika verksamheter beskriver och förklarar stenkastning mot polis och annan blåljuspersonal, samt huruvida företrädare för verksamheterna förstår fenomenet ur ett samhälls- eller ett individperspektiv, eller en kombination av dessa, valdes tre olika verksamheter ut. Dessa verksamheter var polis, Verdandi och Träffpunkt, och därav utfördes urvalet av intervjupersoner bland just dessa verksamheter. Denna urvalsmetod är ett så kallat målstyrt urval, vilket tillhör en av de vanligaste urvalsmetoderna och är ett strategiskt urval. Med målstyrt urval menas att forskaren har valt ut de organisationer och individer som lämpar sig bäst i förhållande till de forskningsfrågor som formulerats (Bryman, 2011). De kriterier som verksamheterna var tvungna att uppfylla i denna studie var att de antingen skulle arbeta med stenkastning mot blåljuspersonal, eller ha en social verksamhet belägen i de utsatta områdena.

Intervjupersonerna som sedan valdes ut ur dessa verksamheter skedde genom bekvämlighetsurval samt snöbollsurval. Det förstnämnda urvalet beskriver Bryman (2011) som ett resultat av tillgänglighet till individer eller restriktioner som till exempel att en organisation kräver att själva få utse intervjupersoner. Det sistnämnda är ett resultat av att en eller flera respondenter känner andra personer som uppfyller kriterierna för studien och som forskaren då kan kontakta. Kontakten med Verdandi genomfördes med hjälp av att ena författaren till föreliggande studie är bekant med en personal inom verksamheten och således kontaktade denna person. Vidare rekommenderade denna person annan personal i gruppen, som då kontaktades för förfrågan om deltagande i intervjun. Detta gör att urvalet av intervjupersoner inom Verdandi består av såväl bekvämlighetsurval som snöbollsurval. Intervjupersonerna från Verdandi rekommenderade sedan verksamheten Träffpunkt som lämpliga respondenter till studien, då verksamheten är beläget i ytterområde i Örebro där stor del av stenkastning mot polis och annan blåljuspersonal förekommit, och verksamheten arbetar med såväl ungdomarna som kvinnorna i området. Urvalet av intervjupersoner på Träffpunkt genomfördes av verksamhetsansvarig och är således ett bekvämlighetsurval. Slutligen gjordes urvalet av respondenterna på polisen. Den ena personen valdes genom ett snöbollsurval, då en av intervjupersonerna från Verdandi rekommenderade även denna person. Den andra personen på polisen valdes genom ett målstyrt urval, då författarna till denna studie kontaktade områdespolischefen i syfte att få en intervju med en områdespolis. Områdespolischefen ordnade då en områdespolis till intervju för studien. Områdespolis var önskvärd att intervjua, då det är de som är ute i områdena och riskerar att bli utsatta för stenkastning.

De intervjuer som utfördes var informantintervjuer, vilket innebär att personerna som intervjuats har kunskaper och erfarenheter av stenkastning mot polis och annan blåljuspersonal. Dock är det sekundärkällor på så vis att personerna från verksamheterna inte deltar i stenkastningen, utan istället gör en tolkning av fenomenet. Syftet var att undersöka hur dessa informanter faktiskt beskriver, förstår och förklarar stenkastning mot polis och annan blåljuspersonal. Detta innebär att informanterna gör, utifrån sina erfarenheter, en tolkning av fenomenet och som författarna till denna studie sedan tolkade.

Det var totalt sett sex stycken intervjuer som genomfördes, två personer från varje verksamhet. Anledningen till att två personer snarare än en person valdes ut var för att få ta del av mer än ett perspektiv från varje verksamhet avseende stenkastning mot polis och annan blåljuspersonal. Utifrån begränsad tid, och det faktum att det var tre verksamheter som undersöktes, kunde inte fler personer intervjuas. Detta innebär att det endast går att uttala sig om vad dessa företrädare anser, och inte generalisera resultatet till verksamheterna. Det var större andel kvinnor än män som intervjuades, och åldersvariationen var mellan 40 och 65 år. Innan intervjuerna påbörjades fick varje respondent läsa igenom ett informationsbrev (se bilaga 1), där kort information om syftet med studien presenterades. Brevet innehöll även information om att de när som helst har rätt att avbryta intervjun eller låta bli att svara på frågor. Intervjupersonerna fick därefter ge sitt samtycke i form av underskrift, till att citat eller referat från intervjun kan komma att användas i uppsatsen. Vidare har respondentvalidering erbjudits i samband med intervjuerna. Denna typ av validering beskriver Bryman (2011) som en redogörelse för intervjupersonerna om vad de har sagt och vad forskaren har uppfattat att de har sagt, vilket i föreliggande studie är den transkriberade texten. Det var dock ingen av intervjupersonerna som önskade ta del av den transkriberade texten, även om det efterfrågades av vissa att ta del av det färdigställda arbetet.

Konstruktion av intervjuguide

Syftet med föreliggande studie är att undersöka hur företrädare för olika verksamheter beskriver och förklarar stenkastning mot polis och annan blåljuspersonal, samt huruvida företrädarna för verksamheterna förstår fenomenet ur ett samhälls- eller ett individperspektiv, eller en kombination av dessa. Således var det centrala i studien att fånga polisens, Verdandis samt Träffpunkts beskrivningar och upplevelser av fenomenet. Detta låg sedan till grund vid skapandet av den semistrukturerade intervjuguiden (se bilaga 2). Som tidigare nämnt innehåller en semistrukturerad intervjuguide vissa förutbestämda teman som frågor ställs utifrån. Detta skapar struktur, samtidigt som intervjupersonen är fri att svara på det sätt som denne önskar (Bryman, 2011). Bryman (2011) påtalar att en semistrukturerad intervjuguide är att föredra framför en ostrukturerad när flera intervjuer genomförs, för att strukturen underlättar jämförelser mellan intervjuerna. Dessa faktorer föranledde att en semistrukturerad intervjuguide valdes i den föreliggande studien.

När man konstruerar en intervjuguide är det av vikt att formulera frågorna på ett sådant sätt att studiens övergripande frågeställningar kan besvaras. Vidare är det även av vikt att inkludera generella frågor om intervjupersonens bakgrund, så det är möjligt att få en uppfattning om den kontext som svaren ges i. Ett sätt att konstruera intervjuguiden kan därför vara att inkludera inledande, mellanliggande och avslutande frågor (Bryman, 2011). I denna studiens intervjuguide inkluderades dessa tre typer av frågor. De inledande frågorna var generella frågor rörande ålder, utbildning, arbetsplats, yrkestitel, tid på arbetsplatsen samt om intervjupersonen sett eller upplevt stenkastning. Därefter följde de mellanliggande frågorna, som utgick ifrån tolkningsramen. Här operationaliserades det som berördes i tolkningsramen, alltså figuration, social inlärning och intersektionalitet. Denna operationalisering resulterade i ett antal frågor, som sedan delades upp i olika teman. Denna uppdelning syftade till att få ett bättre flyt i intervjusituationen. De teman som användes var kartläggning, individer, motiv, samhälle och media. Därefter följde intervjuguidens avslutande frågor, vilket gav intervjupersonen möjlighet att reflektera, förtydliga, tillägga eller uttrycka funderingar.

Tillvägångsätt

Efter att syfte och frågeställningar var formulerade togs kontakter för att få intervjupersoner. Detta gjordes i ett tidigt skede, då syfte och frågeställningar var riktat mot specifika

verksamheter, och det därmed var av vikt att veta om dessa kunde tänka sig bli intervjuade. Efter beskedet att företrädarna för verksamheterna kunde ställa upp på intervju, färdigställdes intervjuguiden och tre testintervjuer, det vill säga pilotintervjuer, genomfördes. Dessa intervjuer genomfördes med två närstående som inte var insatta i det aktuella ämnet, för att testa om frågorna uppfattades som det var tänkt. I de fall där frågorna uppfattades på annat vis än vad som var avsikten, ändrades de och en ny pilotintervju genomfördes till det att frågorna blev rätt formulerade. Totalt intervjuades sex personer från tre olika verksamheter, och varje intervju varade i cirka 45–60 minuter. Intervjuerna skedde primärt på intervjupersonernas arbetsplats. Detta möjliggjorde att intervjupersonerna skulle vara mer bekväma, då det var en välkänd miljö för dem. Det gav även författarna möjlighet att få större förståelse för verksamheterna genom att se deras arbetslokaler. Representanterna från Verdandi intervjuades dock istället på Örebro Universitet, då detta önskades från deras sida. Bryman (2011) understryker vikten av att observera individer i deras naturliga miljöer, exempelvis på arbetsplats, för att detta förenklar tolkningsprocessen och förståelsen för det individen väljer att berätta vid intervjun. En trygg och ostörd miljö kan även bidra till högre grad av avslappning hos intervjupersonen, samt att det underlättar för att få en kvalitetsmässigt bra inspelning. Alla intervjuer skedde i enskilda, lugna rum. Dock hade alla rum som användes glasörr, vilket gjorde att det fanns viss risk att faktorer utanför rummet skulle kunna distrahera eller på annat sätt störa intervjun. Under tre av intervjuerna upplevdes vissa störningsmoment i form av att människor utanför vinkade eller tittade in genom glasörr. Dock är bedömningen att dessa störningsmoment inte påverkade intervjun i sin helhet. Vid genomförandet av intervjuerna användes ett flexibelt förhållningssätt, vilket innebär att ordningsföljden på frågorna och följdfrågor till viss del varierade mellan de olika intervjuerna. Detta gjordes i syfte att fånga det som intervjupersonerna betonade som viktigt. Flexibilitet i kvalitativa intervjuer är centralt, vilket innebär en lyhördhet hos intervjuaren för det som är av vikt för intervjupersonen och att intervjuaren följer upp detta med följdfrågor (Bryman, 2011). I samband med intervjuerna informerades intervjupersonerna om önskan att spela in intervjuerna, vilket alla intervjupersoner samtyckte till. Bryman (2011) beskriver att inspelning, följt av transkribering, kan ge en mer precis bild av det som framförs under intervjun, och därigenom underlättar det efterföljande analysarbetet. Av denna anledning spelades alla intervjuer in, för att möjliggöra för författarna att erhålla en så precis bild som möjligt av det intervjupersonerna uttryckte i intervjun. Allt material transkriberades sedan, och därefter följde en första genomläsning av materialet. Vid genomläsningen av intervjuerna påbörjades en tolkningsprocess, dock var den inte systematisk. Detta skedde för att få en överblick av materialet och därefter påbörjades kodningsprocessen, vilket är en systematisk tolkningsprocess. Kodning är en analysmetod som förekommer frekvent inom kvalitativ forskning (Bryman, 2011). Empirin delades till att börja med in i kategorier utifrån frågeställningarna, för att sedan vidare bearbetas utifrån teman som framkom efter den första bearbetningen. Dessa teman presenteras mer ingående under nästa stycke.

Databearbetning och analysmetod

För att berättelserna som intervjupersonerna uttryckte skulle fångas i sin helhet, och för att underlätta genomförandet av en noggrann analys, så spelades intervjuerna, som tidigare nämnt, in. Inspelade intervjuer gör det möjligt att lyssna på intervjupersonernas svar upprepade gånger, vilket är en av fördelarna med att spela in. Samtidigt kan inspelningen ha en negativ påverkan, då det kan uppfattas som besvärande för intervjupersonen (Bryman, 2011). Vid tre av de sex intervjuerna verkade intervjupersonerna något besvärade av att samtalet spelades in, då de direkt uttalade att de behövde tänka på hur de uttryckte sig och i början av intervjun sneglade de stundtals på inspelningsutrustningen. Under två av dessa tre intervjuer var det märkbart att de efter hand blev bekväma med att samtalet spelades in, men

den tredje respondenten verkade fortsatt besvärad under hela intervjun. Detta kan, som tidigare nämnt, ha en negativ påverkan på intervjun, då personerna kanske är rädda för hur de ska uppfattas och därmed inte svarar lika djupgående som de annars hade gjort. Efter inspelningen så transkriberades det inspelade materialet. En nackdel med transkribering är att det är en tidskrävande process (Bryman, 2011; Kvale & Brinkmann, 2009). Det transkriberade materialet från de sex utförda intervjuerna resulterade i empiri bestående av 83 sidor. I analysen av denna empiri har en abduktiv ansats använts, vilket Fejes och Thornberg (2009) menar är en växelverkan mellan allmänna principer och enskilda fall. Detta innebär att teori och empiri kontinuerligt prövas mot varandra. Abduktiv ansats har använts i föreliggande studie på så sätt att författarna vid tolkning av empiri har utgått från tolkningsramen, samtidigt som empirin fått styra vad som lyfts fram i analysen. Vidare har även ett hermeneutiskt förhållningssätt tillämpats, då författarna till föreliggande studie använt sin förförståelse i tolkningen av empirin. Hermeneutik syftar framförallt till att förstå fenomen, snarare än att bara förklara (Thurén, 2007). Då det är omöjligt att exakt förstå vad intervjupersonerna vill förmedla, krävs det att intervjuaren använder sin förförståelse för att på så vis närma sig en förståelse av det undersökta fenomenet (Bergström & Boréus, 2012). Utifrån att inte alla individer bär med sig samma förförståelse, kan det innebära att empirin hade tolkats annorlunda om studien genomförts av några andra individer.

Bryman (2011) menar att materialet bör kodas i ett tidigt skede, både för att successivt fördjupa förståelsen och för att göra materialet hanterbart mängdmässigt. Därefter påbörjades en mer noggrann genomgång på tre olika nivåer, som Hjerm, Lindgren och Nilsson (2015) benämner som kodning, tematisering, samt summering. Även om dessa tre nivåer har skett parallellt snarare än i kronologisk ordning, påbörjades ändå processen med kodning. Denna kodning inleddes genom att först försöka besvara frågeställningarna, därefter skapades rubriker som författarna fann i intervjumaterialet och som på något sätt var användbara och intressanta för studiens syfte. Bryman (2011) beskriver kodning som observationer av nyckelord och teman, där dessa genomgående skrivs ner och omarbetas. Tematisering innebär istället en mer noggrann sortering av materialet, och vid summeringen nås sedan en slutsats (Hjerm, Lindgren & Nilsson, 2015). Organisering av materialet har varit nödvändigt för att på så sätt systematisera läsningen och kunna utvinna viktig information från de olika verksamheterna. Organiseringen av materialet gick till så att citat som berörde frågeställningarna från samtliga intervjupersoner plockades ut för jämförelse och analys. Sedan valdes andra citat ut som på något sätt var bidragande och intresseväckande för analysen. Mättnad benämner Hjerm, Lindgren och Nilsson (2015) som analysprocessens slutmål. Begreppet syftar bland annat till när författarna inte längre gör nya upptäckter vid läsning av materialet, och inte längre når nya kategorier vid tematisering. I den föreliggande studien uppnåddes inte mättnad. Anledningen till detta var att empirin var så ansevärd och innehållsrik, att det hade resulterat i en alltför omfattande studie om analysen fortgått tills mättnad uppnåtts. Utifrån detta fick författarna istället avgränsa sig till det som bedömdes vara av största vikt i empirin.

Reliabilitet, validitet och generaliserbarhet

Mason (citerad i Bryman, 2011) beskriver reliabilitet, validitet och generaliserbarhet som huvudkomponenter i extern validitet i kvalitativ forskning. Dessa komponenter utvecklades till en början inom kvantitativ forskning, men är även användbara inom den kvalitativa. Detta för att således kunna bedöma tillförlitligheten, om det som avsågs att undersökas var det som undersöktes, samt graden av generaliserbarhet.

Reliabilitet handlar, som precis nämnt, om hur tillförlitlig en studie är, om resultatet skulle bli detsamma om undersökningen genomförs på nytt, eller om det påverkats av slumpmässiga

och/eller tillfälliga betingelser. Det finns två underbegrepp till reliabilitet, vilka är extern samt intern reliabilitet. Det förstnämnda handlar om att tillvägagångssättet i studien ska vara konsistent eller följdriktigt för att på så sätt vara replikerbar. Det är dock svårt att tala om kvalitativa studier som replikerbara då sociala betingelser, som till exempel personkemi mellan intervjuare och intervjuperson, kan spela roll och därmed påverka utkomsten av en intervju. Det är därför av vikt att forskningsprocessen beskrivs så utförligt och noggrant som möjligt och att materialet i studien görs tillgänglig. Detta för att på så sätt göra studien så replikerbar som möjligt (Bryman, 2011). I föreliggande studie har metod och tillvägagångssätt beskrivits så utförligt som möjligt. Detta för att på så sätt underlätta en bedömning av reliabiliteten av studien samt göra den så replikerbar som möjligt. I föreliggande studie har intervjuerna spelats in, transkriberats och även kategoriserats för att på så sätt öka graden av intern reliabilitet. Det finns dock en risk att reliabiliteten försvagats då tolkningen och bedömningen av materialet om vad som är viktigt att belysa är en förhållandevis subjektiv bedömning, utifrån författarnas intressen. Detta är något som Bryman (2011) belyser som kritik mot kvalitativa studier, nämligen att datainsamling och analys lätt påverkas av forskarens subjektiva uppfattning om vad som är betydelsefullt. Det är därför av vikt att ställa frågor ur olika perspektiv, för att ge författarna möjlighet att upptäcka om det förekommer diskrepans mellan svaren och då be intervjupersonen att utveckla detta. Vidare möjliggör det även för författarna att utröna om intervjupersonerna påverkas av sättet att ställa frågor eller om de är konsekventa i sin ståndpunkt oavsett intervjuarens sätt att formulera sig. Detta ökar den interna reliabiliteten i föreliggande studie. Då en semistrukturerad intervjuguide har använts där utrymme för följdfrågor finns, försvåras replikerbarheten då det har förekommit frågor som inte står med i intervjuguiden.

Validitet innebär, som tidigare nämnt, om det som avsågs att undersökas var det som verkligen undersöktes. Det finns i detta begrepp två stycken underbegrepp, vilka är intern validitet samt extern validitet. Intern validitet inom den kvalitativa forskningen kan handla om att forskarens teoretiska begrepp ska stämma överens med de observationer som utförts (Bryman, 2011). För att säkerställa att den data som samlades in skulle vara relevant för det som avsågs att undersökas, formulerades en intervjuguide, vilken utgick från studiens syfte och frågeställningarna. Vidare operationaliserades teorierna figuration, social inlärning samt intersektionalitet för att skapa ytterligare frågor och därigenom stärka den interna validiteten. Extern validitet handlar om huruvida resultatet kan generaliseras utöver den specifika kontext som undersökningen skedde inom, alltså om resultatet från den enskilda studien kan sägas gälla för andra liknande fenomen så som stenkastning mot polis och annan blåljuspersonal i andra städer eller ytterområden. Den externa validiteten kan ofta vara svag när det gäller kvalitativ forskning, eftersom att empirin oftast härstammar från fallstudier och begränsat urval (Bryman, 2011). Denna studie skulle möjligtvis kunna generaliseras till andra ytterstadsområden i svenska städer. Detta förutsätter att det finns liknande verksamheter som de som undersökts i denna studie, och att svaren från företrädarna för de olika verksamheterna har god överensstämmelse.

Etiska överväganden och metoddiskussion

De forskningsetiska principer som ska tas hänsyn till vid utförande av en vetenskaplig studie är informationskravet, samtyckeskravet, nyttjandekravet samt konfidentialitetskravet (Vetenskapsrådet, 2010). Informationskravet innebär att intervjupersonerna får kunskap om studiens syfte och vilka villkor som gäller för att medverka (Vetenskapsrådet, 2010). I den föreliggande studien informerades intervjupersonerna om studiens syfte, att deltagande var frivilligt och att de har rätt att avbryta när de vill. Vidare har de även informerats om att studien kommer publiceras och att de har rätt att ta del av resultatet. All denna information har

kommunicerats både skriftligt och muntligt. Samtyckeskravet har beaktats då intervjupersonerna deltagit frivilligt, de är av myndig ålder och att de genom en underskrift gett samtycke till att citat eller referat från deras intervju får användas i studien. Vidare har allt insamlat material och all information kring intervjupersonerna endast använts i denna studie, och har inte getts ut för kommersiellt bruk eller i undervisningssyfte. Detta samstämmer med nyttjandekravet, vilket innebär att information om intervjupersonerna endast får brukas för forskningsändamål (Vetenskapsrådet, 2010).

Konfidentialitetskravet handlar om att uppgifter gällande studiens deltagare ska hanteras med största möjliga sekretess och varsamhet (Vetenskapsrådet, 2010). Det vanligaste sättet att presentera empiri i en kvalitativ studie är genom citat (Kvale & Brinkmann, 2009). Respondenterna i föreliggande studie har samtyckt till inspelning och, som nämnts ovan, att citat eller referat får användas. För att påvisa äkthet har därför citat och referat från intervjuerna använts. De citat som använts har dock till viss del redigerats för att öka läsbarheten, samt för att intervjupersonerna inte ska kunna identifieras. För att ytterligare minska risken att intervjupersonernas identitet röjs, har alla uppgifter gällande dem förvarats så att utomstående inte kan ta del av dessa. Vidare har intervjupersonernas riktiga namn inte använts. Som en del av avidentifieringen, har inte heller uppgifter om intervjupersonernas kön redogjorts för. För att vidare försvåra identifiering av intervjupersonerna kommer varje verksamhet tilldelas en bokstav, A, B, eller C, och intervjupersonerna kommer refereras till genom sin verksamhets bokstav samt ett nummer. Detta kan exemplifieras med "A1", "A2", "B1", "B2" etcetera. Vid de tillfällen intervjupersonerna refererar till områden i relation till sitt arbete, kommer områdets namn ersättas med x, y eller z. Avidentifieringen av dessa ytterstadsområden som beskrivs i föreliggande studie är även för att inte hänga ut något specifikt område som sämre.

Någonting annat Bryman (2011) lyfter fram är att det kan vara svårt att särskilja sina egna åsikter från intervjupersonernas åsikter, det kan formas en personlig närhet till det som studeras. Därav är det av vikt att vara självreflekterande, då forskning aldrig är opåverkad av författarens värderingar och personliga åsikter. För att minska risken för detta har författarna av föreliggande studie intagit ett kritiskt förhållningssätt. Vid alla intervjuer har båda författarna närvarat, där den ena intervjuade och den andra antecknade viktiga uttalanden. En viktig sak att reflektera över i samband med intervjuerna, är det faktum att en av författarna var bekant med en av intervjupersonerna, och hur detta kan ha påverkat den föreliggande studien. Det kan ha gjort att intervjupersonen inte förklarade lika grundligt som denne annars hade gjort, utifrån en föreställning om att författarna ändå skulle förstå andemeningen i det svar som gavs. Samtidigt kan bekantskapen ha resulterat i en mer avslappnad atmosfär, och på så sätt möjliggjort mer raka svar. Detta då det kan finnas en förförståelse hos intervjupersonen att denne inte skulle bli missuppfattad gällande känsliga frågor, som exempelvis frågan om etnicitet. I syfte att stärka ett kritiskt förhållningssätt i systematisering och analys har författarna kontinuerligt diskuterat och reflekterat tillsammans. Dessa reflektioner kan exemplifieras med att författarna jämfört och diskuterat de val av citat samt de olika tolkningarna av empirin som gjort. Syftet med detta var att undersöka huruvida det var en samstämmig tolkning, då samstämmighet gynnar studiens tillförlitlighet. Tolkningarna av empirin i föreliggande arbete har i hög grad varit samstämmig, även om det ibland förekommit delade meningar gällande det egna ansvaret hos individen samt samhällets påverkan. Det har även förekommit delade meningar avseende vilka citat som skulle väljas. Vid tillfällen där olika åsikter framförts av författarna, hölls en diskussion där ett gemensamt ställningstagande nåddes. Det har i detta arbete upplevts berikande då författarna varit av olika uppfattningar, på så sätt att olika perspektiv tillförts.

Tidigare forskning

Under denna del av studien kommer inledningsvis en bakgrundsbeskrivning till stenkastning i Sverige presenteras, där även en historisk överblick kommer att delges. Vidare kommer ett längre stycke om upplopp, makt och motstånd där såväl internationella som nationella forskares arbeten kommer att beskrivas. Avslutningsvis kommer upploppen i Frankrike att jämföras med de upplopp som hänt i Sverige.

Bakgrund

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har initierat ett flertal arbeten kring utanförskap, social oro och samhällssäkerhet utifrån incidenter gällande bland annat stenkastning mot polis och annan blåljuspersonal. Dessa incidenter har framförallt skett i samband med vandalisering, bilbränder och ungdomsbråk i olika förorter i Sverige (Nilsson & Ivarsson Westerberg, 2011). Två av de arbeten myndigheten har initierat är utförda av Hallin et al (2010) samt Nilsson och Ivarsson Westerberg (2011), vilka kommer presenteras nedan.

Nilsson och Ivarsson Westerberg (2011) beskriver hur forskning om upplopp och kravaller påbörjades för ca hundra år sedan, där både kollektivistiska samt individualistiska förklaringar har lagts fram. Exempelvis ansåg socialpsykologen Le Bons i slutet av 1800-talet att folkmassan gör att medvetenheten hos individen försvinner, vilket gör att folkmassan får en samstämmighet i tankar och känslor. Detta skiljer sig från den kravallforskning som bedrivs idag, som istället lägger större vikt vid social identitet, vilket möjliggör en förståelse som är både mer komplex och dynamisk för den kontext händelserna inträffar i.

Enligt Nilsson och Ivarsson Westerberg (2011) går det inte att utläsa huruvida upplopp och kravaller har eskalerat eller avtagit genom historien, då kunskaps- och forskningsläget är tunt. Det som däremot går att utläsa är antal lagförda för upplopp, respektive våldsamt upplopp. En mätning från 1994 fram till 2008 visar att flest blev lagförda år 1994 (61 stycken), år 1999 (36 stycken), år 2000 (55 stycken) samt år 2008 (47 stycken). Vidare går det att se en förändring gällande synen på upplopp. Till exempel greps och dömdes två FNL-aktivister år 1965 med plakat och insamlingsbössor för våldsamt motstånd. Såväl då när händelsen inträffade som i efterhand bedömdes polisingripandet mot FNL-aktivisterna som oproportionerligt. Året efter demonstrerade 300 ungdomar vid den amerikanska ambassaden i reaktion till ingripandet mot FNL-aktivisterna, där de brände flaggor och det uppstod bråk med polisen. I Nilssons och Ivarsson Westerbergs (2011) rapport beskrivs framförallt 3 olika förändringar som går att finna rörande ungdomsbråk och upplopp av ungdomar. En av förändringarna är att arenan har förflyttats från storstädernas centrum till förorternas bostadsområden. Den andra förändringen är att ungdomarna idag inte har en tydlig identitetsgrupp, vilket var mer vanligt förr, som till exempel skinheads, FNL-aktivister och djurrättsaktivister. Idag träffas ungdomarna i mer löst sammansatta grupper, som saknar en tydlig identitet. De startar sedan bråk och/eller upplopp där de bor, i olika förorter i Sverige. Detta sker ofta i samband med vandalisering, bilbränder och ungdomsbråk. Den sista förändringen som går att se, och som även framkommer i flertalet studier, är att respekten för samhällsrepresentanter såsom polis, ambulans och brandkår, verkar ha minskat bland de som startar upplopp. Frustrationen som ungdomarna känner ges uttryck för i upplopp med mer våldsamma uttryck. Poliser och polisstationer angrips i Sverige, där ungdomar försöker frita sina gripna kamrater. Det finns en tydlig misstro till polis och auktoriteter i samhället bland de som är utsatta, enligt Nilsson och Ivarsson Westerberg (2011). Vidare diskuteras åtgärder som vidtagits för att minska oroligheterna i förorterna, genom att exempelvis öka polisen närvaron i dessa områden. Detta

kan dock ha motsatt verkan utifrån den rådande misstron till polis och lösningen riskerar istället att släcka eld med bensin (Nilsson och Ivarsson Westerberg, 2011). Slutligen menar författarna att det finns stora likheter i orsaken till upploppen mellan de som skedde 1965 och de som sker idag under 2000-talet, nämligen en ökad isolering utifrån misstro och bitterhet mot samhället, utanförskap, rotlöshet och arbetslöshet (Nilsson & Ivarsson Westerberg, 2011). Dock kan det vara svårt att jämföra dessa upplopp, då upplopp idag varken kännetecknas av en politisk agenda eller stark grupptillhörighet. Utifrån detta uppkom en fundering gällande hur lika grupperna bakom upploppen 1965 och idag egentligen är.

Hallin et al (2010) har arbetat med ett treårigt forskningsprojekt om stenkastning mot blåljuspersonal, och undersökte incidenterna i Rosengård i Malmö. I rapporten beskrivs att de som kastar sten mot blåljuspersonal framförallt är unga män, och att stenkastningen syftar att locka polis till platsen. Författarna benämner stenkastning mot blåljuspersonal som ett symptom på större samhällsproblem, och det handlar således om mer än att de unga männen hatar polisen. Studien visar att exempelvis trångboddhet, arbetslöshet och utanförskap kan förstås som bidragande faktorer till stenkastning mot polis och annan blåljuspersonal. Precis som Nilsson och Ivarsson Westerberg (2011) beskrivs hur dessa upplopp på 2000-talet är knutna till de yttre bostadsområdena.

Upplopp, makt och motstånd

Som tidigare nämnt kan stenkastning mot polis ses som en form av upplopp, och kan beskrivas som ett uttryck för social oordning. Taylor-Gooby (2013) har gjort en studie där relationen mellan social oordning och Storbritanniens nuvarande politik undersöktes. I artikeln hänvisas till flera andra forskare som förklarar social oordning ur ett sociologiskt perspektiv. Såväl Taylor-Gooby (2013) som andra forskare belyser att det finns många olika faktorer som kan leda till social oordning och upplopp. Studien visar en stark korrelation mellan statens välfärd, social stabilitet, och sociala förhållanden som är bättre för medborgarna. Innebörden av detta är att ju starkare välfärdssystem en stat har, exempelvis avseende sjukvård och utbildning, desto högre grad av social stabilitet, och därigenom även bättre sociala förhållanden för medborgarna. Detta i sin tur leder till minskad risk för social oordning och upplopp. Vidare beskrivs hur den brittiska regeringens nedskärningar tenderade att hårdast drabba de individer som har lägst inkomst och/eller redan är missgynnade i samhället. Slutligen menar Taylor-Gooby (2013) att arbetslöshet ökar vid nedskärningar inom den offentliga sektorn, vilket ökar risken för social oordning, som i sin tur ökar risken för upplopp.

Johansson och Lalander (2012) har studerat en typ av upplopp, i form av en studie kring begreppet motstånd och dess roll i ungdomskulturer. I studien granskades flertalet studier från olika länder, för att göra en översikt av begreppet motstånd i olika sammanhang i historien. Detta arbete blir av intresse för föreliggande studie, då det främst är ungdomar som kastar sten mot polis och annan blåljuspersonal. Blåljuspersonal är de yttersta representanterna för samhället, och då ungdomarna kastar sten mot dessa kan det tolkas som att ungdomarna upplever ett visst motstånd inför samhället. Med fokus på relationen mellan maktstrukturer och motstånd har Johansson och Lalander (2012) undersökt utvalda studier från 1970-talet fram till 2012. Ett exempel som lyfts fram är från Storbritannien, om hur vissa aspekter av *black culture* kan förstås som en del av ett motstånd mot rasism. Syftet var inte att byta ut en regim mot en annan, utan snarare skapa ett inkluderande samhälle.

Sammanfattningsvis framhäver Johansson och Lalander (2012) den komplexa relationen mellan makt och motstånd, och påtalar hur människors handlingar bör förstås inom den

sociala struktur de tvingas handla inom. Författarna belyser då hur intersektionalitet kan användas för att uppnå en mer nyanserad bild av motstånd i just ungdomskulturer.

En annan artikel som berör begreppet makt är skriven av Lalander och Sernhede (2011), som diskuterar marginalisering och segregation i Sverige med fokus på stigmatiserade storstadsområden. I artikeln belyser Lalander och Sernhede (2011) hur ungdomar i dessa områden utvecklat strategier för att hantera diskriminering, känslan av ett andrahandens medborgarskap samt områdessegregering. Artikeln utgår ifrån två etnografiska studier på unga män i förortsområden i Sverige. Den första studiens fältarbete skedde mellan 2006 och 2008, och innefattade deltagande observationer, intervjuer på både individ- och gruppnivå, samt granskning av *rap poems*. Den andra studiens fältarbete skedde mellan 2003 och 2008, och innefattade intervjuer och observationer av 15 unga män med chilensk bakgrund, i åldern 18–25. I studien söktes en förståelse för hur dessa mäns tankar och handlingar relaterade till sociala och ekonomiska strukturer samt till överlappningen av klass, etnicitet, kön och ålder. Männerna i studien influerades av olika musikstilar och gatukulturer, och skapade därmed en gatukultur inspirerad av olika kulturer i världen. Denna mix resulterade i en egen kamp och ett eget motstånd mot samhället.

Lalander och Sernhede (2011) beskriver ett offensivt motstånd som kan ses i nätverk som hyllar droger och kriminalitet. Unga involverade i denna typ av aktivitet ses av det etablerade samhället som problemungdomar snarare än politiska aktörer. I vårt högst individualiserade samhälle ses alltså deras motstånd relaterat till sociala och ekonomiska strukturer som ett individuellt misslyckande. I artikeln lyfts även romantiseringen av miljonprogrammet och förorten fram, framförallt från unga män. Känslan av en gemenskap som delvis baseras på behovet att ha ett fritt utrymme – ett ställe där man inte behöver bemöta ett Sverige som ser en som en andraklassens medborgare. Vidare visar författarna ett exempel rörande en ung man som bär sin marginalisering med stolthet och värdighet, en karismatisk och socialt kompetent person på gatan. Denna man hatar polis och myndigheter, vilket belyses i följande citat: ”de ser mig som en invandrare med kriminell livsstil, så jag gillar dem inte heller” (Lalander & Sernhede, 2011, s 114). Författarna beskriver hur mannen i exemplet befinner sig på botten av den sociala och ekonomiska stegen, men går ändå med ryggen rak och tillåter ingen stigmatisering från samhället.

Vidare beskriver Lalander och Sernhede (2011) att det från sensommaren 2009 och under hela 2010 skedde flera utbrott i utkanten av storstadsområden i Sverige, bland annat i Backa utanför Göteborg. Där krävde en grupp unga män ett slut på polistrakasserier, fler jobb till förorten, och ett upphörande av stigmatiseringen av förorten etc. Detta krav framfördes i samband med upplopp, där media rapporterade att ungdomar kastade sten och molotovcocktails på polisen, brände bilar samt attackerade bussar. I media tolkades dessa upplopp som utbrott av frustration, främst från manliga ungdomsgrupper från förorten. Upploppen var spontana och oorganiserade, vilket tyder på det Nilsson och Ivarsson Westerberg (2011) lyfter fram gällande att dessa grupper ofta är löst sammansatta och ofta formeras i samband med speciella händelser.

I artikeln diskuterar Lalander och Sernhede (2011) territoriell stigmatisering och hur detta resulterar i skapandet av stereotyper. Territoriell stigmatisering exkluderar människor från möjligheter och från personlig utveckling, samt negligerar deras hopp om att bli accepterade som respektabla medborgare i samhället. Därmed tvingas de ta till andra alternativ, vilket kan ske genom skapandet av en gatukultur. I båda de etnografiska studier som genomfördes av Lalander och Sernhede (2011), anses en vilja att synas, att bli erkända som människor, att bli respekterade. Att knyta denna gatukultur till internationella arenor, omvandlar gatukulturen

till något som är kopplat till motstånd, något som bär hopp och drömmar om en annan framtid. Genom denna process får individen en känsla av självrespekt, och identiteten omvandlas till något vackert – något att vara stolt över, snarare än skämmas över. Lalander och Sernhede (2011) gör här koppling till romantiseringen av området som en motaktion till territoriell stigmatisering. Författarna belyser även vikten av en karismatisk ledare för att locka unga till gatukulturen. Genom att vara likasinnade och dela bakgrund med denna ledare, genom en känsla av att denna ledare förstår ungdomen, kan ungdomen relatera till ledaren och därigenom känna samhörighet med gatukulturen. Resultatet av detta är en känsla av styrka, säkerhet och självrespekt. I Lalanders och Sernhedes (2011) artikel lyfts några citat fram från ungdomar som deltog i de etnografiska studierna. Nedan följer ett citat som visar ungdomarnas syn på sin situation. Citatet har översatts från engelska:

[om hiphop] Det vi gör ger tillhörighet, människor behöver tillhörighet, du vet, du kan inte bara vara en invandrarunge från det här stället, då är du ingen, det är det kriminella gäng bygger på, också, man måste vara någonting och vi ger möjligheter till en annan typ av tillhörighet. (Lalander & Sernhede, 2011, s 107).

Territoriell stigmatisering, som nämnt ovan, är också något Hallin et al (2010) belyser. Författarna påtalar hur begreppet förort inte längre bara innebär ytterstadsområden, utan har en vidare betydelse. Det finns en förväntning gällande vilka individer som kommer från de här områdena, då dessa stadsdelar generellt sätt befolkas av socialt utsatta grupper. Dessa grupper kan exemplifieras med de ekonomiskt svaga. Tidigare har förortens problem betraktats som sociala, men då dess befolkning över tid förändrats till att innefatta en högre grad invandrade relateras problemen i större utsträckning till invandring, etnicitet och religion. Vidare lyfter Hallin et al (2010) fram hur denna territoriella stigmatisering kan bidra till att konflikter i dessa områden ökar, då det finns en föreställning om att förorten har en stor andel hotfulla unga män.

Likheter med Sverige

A riot is somebody talking. A riot is a man crying out "Listen to me mister. There's something I've been trying to tell you and you are not listening." - Federal Communications Commissioner Nicholas Johnson, speaking after the 1968 riots in Washington, D.C.4

Detta citat är taget ur Schneiders (2008, s 134) artikel som belyser samhällsperspektivet på upplopp. I artikeln beskrivs upploppen som skedde under en 3 veckors period i Frankrike i november 2005. I media blev radikala muslimer, barn av afrikanska polygamister och arbetslösa ungdomar skuldbelagda för att ha anstiftat dessa upplopp. I studien problematiseras anledningen till upploppet och vilka som egentligen bär ansvaret för det. Unga muslimska män blir vid upprepade tillfällen konfronterade av polisen, som dessutom ofta brukar övervåld. Upploppen uppkom efter en rad oproportionerliga åtgärder av polisen och en allmän negligering av detta. Efter en polisjakt på tre ungdomar som slutade med att två av de tre ungdomarna avled i flykten, tog polisen inte på sig något ansvar för ungdomarnas död. Vidare avskrev polisen utredningen av händelsen, vilket ledde till att släktingar och boende i området började protestera. De blev dock negligerade, eftersom ungdomarna flydde från polisen och därmed antogs vara rånare. Efter denna incident eskalerade antalet konfrontationer med polisen. Bland annat kastade polisen in tårgas i moskén under begravningen, som var för de avlidna ungdomarna, i samband med att de jagade några misstänkta. Slutligen påbörjades en protest som kom att sluta i ett tre veckor långt uppror mot polisen, där media identifierade olika invandrargrupper som ansvariga.

Även om situationen som beskrivs i Schneiders (2008) artikel kan uppfattas något mer radikal än situationen i Sverige, finns det dock likheter. Hallin et al (2010) belyser att svenska förorter och franska förorter har liknande struktur. Precis som i Frankrike har förortens invånare ändrats över tid; från infödda till invandrade, och därmed har också retoriken kring problemen förändrats, från att tidigare definieras som sociala problem, till att de idag blir relaterade till problem som beror på invandring, etnicitet och religion. Ett exempel som Hallin et al (2010) belyser i sin rapport är källarmoskén i Rosengård 2008, då polis gick in med hundar i en moské som ungdomar hade ockuperat. Den huvudsakliga anledningen till ockupationen av moskén var att fastighetsägaren sagt upp hyreskontraktet till moskéns lokal. Det faktum att polisen gick in med hundar sågs som en provokation, då hundar anses som orena djur inom islam. Incidenten med källarmoskén eskalerade i ett upplopp som varade i drygt två veckor, med anlagda bränder samt attacker mot polis och brandmän i form av bland annat stenkastning. Polis tvingades begära in förstärkning från andra län för att kunna hantera situationen. Ett annat exempel som kan liknas med polisens upprepade konfrontationer med unga muslimska män i Frankrike, var då polisen i Rosengård ändrade sitt arbetssätt. Polisen gick från att ha en ständigt hög polisenärvaro till att istället punktmarkera det 40-talet individer som ansågs vara kriminella (Hallin et al, 2010). Anledningen till denna förändring kan tolkas vara det som Nilsson och Ivarsson Westerberg (2011) belyser, att en hög polisenärvaro i ett område där det redan finns spänningar mellan boende och polis kan vara som att släcka eld med bensin.

Även Husbykravallerna kan liknas vid den situation som beskrivs i Schneiders (2008) artikel. Våren 2013 skedde ett polisiärt ingripande i Husby, som resulterade i en dödsskjutning från polisen. Detta ansågs inledningsvis vara den utlösande faktorn för de upplopp som sedan följde, som påbörjades i Husby och sedan spred sig i Stockholms förorter. Senare lyftes dock otillräckliga satsningar från samhället på området och utsatta grupper bosatta i området. Även kriminalitet i kombination med sysslösa ungdomars behov av spänning pekades ut som bidragande orsak. Husbykravallerna pågick inte i många dagar, men resulterade ändå i sådana oroligheter att utländska ambassader avrådde från att resa till Stockholm (Nord, Färm, Jendel & Olsson, 2014).

Sammanfattningsvis går det att se att den tidigare forskningen, som presenterats ovan, i viss mån är samstämmig. Det går bland annat att se likheter och skillnader med upploppen förr och idag. En skillnad som belyses är att stenkastning mot polis och annan blåljuspersonal idag anstiftas av unga män i förorten, och att detta kan ses som ett symptom på ett större samhällsproblem. En faktor som spelar in är ungas motstånd gentemot samhället, vilket stärks av territoriell stigmatisering. Detta innebär att individer drabbas av fördomar baserat på var de kommer ifrån, och att de därför inte har tillgång till samma möjligheter som andra i samhället. En annan faktor som går att se är att det kan finnas en infekterad relation mellan dessa ungdomar och polisen, vilket samstämmer med de upplopp som skedde i Frankrike 2005.

Tolkningsram

Nedan beskrivs teorierna figuration, social inlärning samt intersektionalitet. Samtliga avsnitt inleds med en beskrivning om hur just den teorin kommer att kunna vara behjälplig i föreliggande studie. En presentation om vilka frågor ur frågeställningen teorin kan användas för att besvara samt ur vilket perspektiv den blir användbar, det vill säga ur individ-, grupp- eller samhällsperspektiv.

Figuration

Figuration är en teori som kan vara behjälplig vid tolkning och analys av intervjupersonernas svar rörande samtliga frågor i frågeställningen, då den kan användas för att förstå fenomenet ur såväl individ-, grupp- samt samhällsperspektiv.

Figuration är en teoretisk modell som Elias och Scotson (2011) skapat för att försöka förstå en konstellation som uppstått mellan två eller flera grupper, där minst en av grupperna har ett maktövertag över den/de andra. Detta maktövertag beror på att gruppen som har maktövertaget har en högre grad av sammanhållning utifrån att de varit bofasta tillsammans under en längre tid, och därmed skapat en gemensam kultur med gemensamma värderingar och normer. Resultatet av detta är att de kan reservera sociala positioner med hög maktpotential, exempelvis på arbetsmarknaden, åt de egna gruppmedlemmarna och på så sätt utestänga den/de andra grupperna. Detta stärker således den överlägsna gruppens redan starka sammanhållning, vilket bidrar till att den/de andra grupperna blir ännu mer underlägsna den förstnämnda. I figuration benämns den överlägsna gruppen som de etablerade och den/de underlägsna som outsiders. Vilka grupper av människor etablerade och outsiders består av, är sekundärt i sammanhanget. Stigmatisering och nedvärdering mot outsiders kan ske i olika maktrelationer, exempelvis mellan män och kvinnor, eller mellan svenskar och invandrare. Spänningarna mellan grupperna ökar när outsiders inte längre accepterar sin position, utan kräver samma rättigheter och förutsättningar som de etablerade har tillgång till, det vill säga när maktförhållandet ändras mellan grupperna.

Författarna utförde en studie i tre bostadsområden i England med syfte att undersöka varför ett av områdena hade en något högre frekvens av ungdomskriminalitet än de andra. Under tiden som studien pågick försvann skillnaden av omfattningen ungdomskriminalitet, men synen på området som kriminellt bestod och människorna som bodde där betraktades som sämre än andra. Det ena bostadsområdet bestod av etablerade individer som bott i området länge, och det andra bostadsområdet bestod av nyinflyttade arbetare från London. Författarna illustrerar hur den nytillkomna gruppen automatiskt blev underordnade de etablerade utan någon egentlig anledning, de hade samma kultur, etnicitet samt värderingar. Många i den nya gruppen hade samma, och vissa till och med högre familjeinkomst än de i den etablerade gruppen och de flesta, liksom i det etablerade området, levde under ordnade former. Trots det uppstod det konflikter mellan de olika grupperna avseende vilket beteende som var socialt accepterat, och en föreställning om "vi och de andra" formades. Den etablerade gruppen, som varit bofasta längst, uppvisade ett överlägset förhållningssätt gentemot den andra gruppen, *outsiders*. Den etablerade gruppen generaliserade opassande beteende som en minoritet i gruppen outsiders uppvisade, och således förstärktes deras stereotypa bild om den underlägsna gruppen. Fördomar och skvaller om den nya gruppen förekom ofta inom den etablerade gruppen och personerna som intervjuats i studien klagade över att "horderna av ungar" från det nya området störde "den gamla friden" i området, trots att familjestorlekarna inte skiljde sig nämnvärt mellan bostadsområdena (Elias & Scotson, 2011). Konsekvensen av att de etablerade utestängde och fördömde gruppen outsiders var att de nytillkomna upplevde att det inte spelade någon roll vad de gjorde, då de etablerade ändå redan fördömt dem. Utifrån detta bildades en ond cirkel där de etablerades fördomar och gruppen outsiders beteende stärker varandra.

Skapandet av en ond cirkel kunde även skönjas bland ungdomarna som bodde i de olika bostadsområdena. Elias och Scotson (2011) lyfter fram att de ungdomar som levde under problematiska förhållanden i det nya bostadsområdet ville försöka förändra de etablerades syn på dem, men att de inte visste hur. Ungdomarna ville visa att de också var någon, att de också

betydde något. De ville tvinga de etablerade att lägga märke till dem, om inte med kärlek så med hat. Detta skapade således en ond cirkel då de etablerades fördomar "besannades" genom att dessa bråkiga ungdomar representerade den föraktfulla bild som de etablerade höll om dem. Vidare hade ungdomarna med problematiska förhållanden svårt att visualisera sig en framtidsbild av sig själva. De hade svårt att föreställa sig hur de andra barnen tänkte, vilket i sin tur skapade ännu större klyftor dem emellan. Något annat som var tydligt var att personlighetsutvecklingen hos de barn och ungdomar som bodde och bosatte sig i området påverkades tydligt av samhällets karaktär. Det fanns en tydlig skillnad i såväl statusordning som självbild mellan de etablerade barnen och de nyinflyttade barnen. Elias och Scotson (2011) menar att det här blir tydligt att individ och samhälle inte går att åtskilja. En individ formas av samhället, och tillsammans med andra individer formar de även samhället.

Elias och Scotson (2011) belyser alltså ungdomars situation, vilket är naturligt då, som tidigare nämnt, deras studie härstammar från en undersökning rörande ungdomskriminalitet. Just ungdomskriminalitet är en av de faktorer som gör att begreppet är av intresse för föreliggande studie, då stenkastning kan uppfattas som en form av ungdomskriminalitet. Vidare kan även paralleller dras mellan Örebros ytterstadsområden och gruppen outsiders. Exempelvis råder högre arbetslöshet i miljonprogramsområden än övriga bostadsområden i Örebro (Arbetsförmedlingen, 2016). Detta skulle kunna liknas med det Elias och Scotson (2011) belyser, att de etablerade reserverar positioner på arbetsmarknaden åt personer inom gruppen, och därmed utestänger outsiders. Även det faktum att etablerade skapar fördomar utifrån beteendet hos en minoritet av outsiders (Elias & Scotson, 2011) kan liknas vid hur ytterstadsområden i Örebro generaliseras som dåliga områden, utifrån att vissa individer uppvisar ett utåtagerande beteende i form av exempelvis skadegörelse eller stenkastning.

För att kunna lösa problemen i den situation som uppstått måste den förstas utifrån den tvingande kontexten, där etablerade och outsiders tvingas att samexistera (Elias & Scotson, 2011). Det blir i detta tydligt att individer påverkas av, och påverkar, det område som denne bor och befinner sig i. Vidare kan det vara viktigt att ha i åtanke att majoriteten av de individer som bor i Örebros ytterstadsområden förmodligen inte har haft någon större valmöjlighet då det gäller val av såväl område att bo i, som antal personer i lägenheten. Trångboddhet lyfter, som tidigare nämnt, Hallin et al (2010) fram, som en av flera faktorer som bidrar till det större samhällsproblem som de menar att stenkastning mot polis är ett symptom på. Med andra ord behöver stenkastning mot polis förstas utifrån den tvingande kontext som råder, nämligen arbetslöshet, trångboddhet och utanförskap. Att förstå individen utifrån en tvingande kontext är också något Johansson och Lalander (2012) nämner, då de påtalar hur människors handlingar påverkas av den sociala struktur som de tvingas verka i.

Som tidigare nämnt, kan individerna som bor i Örebros ytterstadsområden liknas med gruppen outsiders. Individerna som bor i förorterna och kastar sten mot polis kan här jämföras med de ungdomar som Elias och Scotson (2011) tar upp. Stenkastning mot polis och annan blåljuspersonal skulle kunna tolkas som ett sätt för individerna att visa att det också är någon, att de också betyder något. Vidare skulle det kunna tolkas som att de individer som kastar sten har en liten framtidstro, och eventuellt ha problematiska livsförhållanden som till exempel arbetslöshet och bristande skolgång. Det blir här intressant att undersöka vilka de olika verksamheterna beskriver som utförare av stenkastning mot polis.

Social inlärning

Denna teori kan användas för att förstå stenkastning mot polis och annan blåljuspersonal ur ett individperspektiv. Teorin vara användbar för att tolka verksamheternas beskrivning angående frågeställningen om hur individer involveras i stenkastning samt varför individer kastar sten.

Inom social inlärningsteori kombineras kognitiv och behavioristisk tradition avseende inlärning hos människor. Social inlärningsteori särskiljer sedan två typer av inlärning, som benämns som direkt inlärning respektive modellinlärning. Direkt inlärning baseras på erfarenheter, där goda och negativa konsekvenser styr vilka beteenden som lärs in samt vilka beteenden som undviks (Angelöw & Jonsson, 2000). Detta kan exemplifieras med barnet som lägger handen på en varm platta - den negativa responsen i form av smärta lär barnet att inte upprepa beteendet. Modellinlärning däremot behandlar flera parametrar, som till exempel observationsinlärning, hämning, imitation och identifikation. Den gemensamma nämnaren för dessa parametrar är att det handlar om inlärning genom observation. Först ska beteendet uppmärksammas, sedan behöver individen minnas beteendet, för att sedan repetera och slutligen återge det efter bästa förmåga. Det är dock möjligt att lära in ett beteende utan att utföra det när det väl är inlärt, vilket föranleder uppdelningen av inlärning till förvärvande och utförande (Angelöw & Jonsson, 2000).

Ytterligare något som lyfts i samband med inlärningsteori är Banduras förstärkningskontroll, stimuluskontroll samt kognitiv kontroll. Dessa tre kontrollformer styr individens beteende genom en växelverkan. Förstärkningskontroll innebär att individens erfarenheter av belöning och bestraffning påverkar individens beteende, och här spelar självförstärkning en viktig roll. Innebörden av självförstärkning är att individen använder sig av inre belöningar och straff, exempelvis att individen känner stolthet eller skam över sina handlingar. Stimuluskontroll innebär istället att individens erfarenheter av stimulus har en inverkan på beteendet, alltså yttre händelsers inverkan (Angelöw & Jonsson, 2000). En tolkning skulle kunna vara att en individ kastar sten mot polis och annan blåljuspersonal för att till exempel få bekräftelse från omgivningen, i form av ryggdunkningar av umgängeskretsen och rapportering från media. Kognitiv kontroll handlar om hur den inre tankeprocessen styr individens beteende och innebär således att kognitiv kontroll är individens förmåga att tänka, planera och föreställa sig möjliga konsekvenser av ett specifikt beteende. Detta är särskilt användbart i nya och komplicerade situationer och kan exemplifieras med att individen väger för- och nackdelar innan denne agerar (Angelöw & Jonsson, 2000). En tolkning skulle kunna vara att individen uppfattar att det finns fördelar med stenkastning som väger tyngre än nackdelarna, då i form av repressalier från samhället.

Social inlärning, framförallt modellinlärning, är intressant för den aktuella studien utifrån uppfattningar om fenomenets uppkomst. Modellinlärning i relation till stenkastning mot polis och annan blåljuspersonal kan förstås på olika sätt, exempelvis att unga lär sig från äldre i området eller att det hämtas inspiration från händelser i andra städer genom bland annat medierapportering.

Intersektionalitet

Intersektionalitet är ett brett begrepp som berör maktstrukturer mellan individer såväl som mellan individ och samhälle. Därav kan begreppet användas för att försöka besvara samtliga frågeställningar.

Begreppet intersektionalitet syftar till att göra en komplex och dynamisk analys av maktstrukturer, för att se hur dessa överlappar och påverkar varandra. Dessa maktstrukturer exemplifierar Mattson (2010) som kön, klass, etnicitet och sexualitet. Det behöver dock inte begränsas till endast dessa kategorier, då exempelvis nationalitet, ålder, religion och funktionsnedsättning också kan användas som parametrar. Intersektionalitet belyser hur makt, normer och förväntningar skiftar utifrån ett samspel mellan olika faktorer - exempelvis har en vit, heterosexuell man från medelklassen helt andra förutsättningar än en svart, homosexuell kvinna från arbetarklassen. Dock skiljer sig även förutsättningarna för den nyss nämnda

kvinnan jämfört med exempelvis en vit, homosexuell kvinna från arbetarklassen, eller jämfört med en svart, heterosexuell kvinna från arbetarklassen. Intersektionalitet belyser alltså skillnader mellan olika grupper på flera plan. En intressant faktor avseende intersektionalitet är att inte alla maktstrukturer bär samma betydelse i alla sammanhang - ibland kanske kön är det som främst är relevant, medan etnicitet kan vara det viktigaste i ett annat. Det handlar således hela tiden om ett samspel (Mattson, 2010).

Som tidigare nämnt används intersektionalitet framförallt för att analysera överlappningar och maktstrukturer mellan kön, sexualitet, etnicitet och klass. I det här arbetet kommer endast kön, etnicitet och klass belysas i relation till stenkastning mot polis och annan blåljuspersonal, då sexualitet inte bedöms som relevant för att studera fenomenet. *Kön* betraktas här inte som något biologiskt, utan ses istället som något som konstrueras, fostras eller socialiseras. Det finns helt enkelt olika förväntningar på män och kvinnor i samhället, och dessa skiftar utifrån kontexten individen lever i. Kön, maskulinitet och femininitet konstrueras genom förväntningar och normer gällande vad män och kvinnor antas vara. Därmed framkommer den maktstruktur där mäns normer oftast är ledande (Mattson, 2010). Det är av intresse att begrunda huruvida förväntningar på kön spelar in i betraktandet av de som kastar sten, speciellt då Hallin et al (2010) belyser att det framförallt är män som kastar.

Etnicitet kan enligt Mattson (2010) förstås på två sätt, antingen som något statiskt eller som något föränderligt. Den statiska förståelsen för begreppet kan resultera i dikotomier som brådligt eller utvecklade-utvecklade. Anledningen till detta är att en statisk förståelse föranleder att grupper betraktas som homogena utifrån sin etnicitet, utan att hänsyn tas till andra faktorer som kan ha inverkan på gruppens medlemmar. Det är därför att föredra att förstå etnicitet som något föränderligt och kontextuellt, då detta minskar risken för rasifiering - alltså när kroppen definierar vår etnicitet (Mattson, 2010). Då stenkastning framförallt sker i ytterstadsområden, alltså miljonprogrammen (Nilsson & Ivarsson Westerberg, 2011; Hallin et al, 2010), där majoritet av de boende har annan etnicitet än svensk, är etnicitet en faktor av intresse.

Klass innefattar en hierarkisk ordning mellan samhällsgrupper. Mattson (2010) belyser här olika teoretikers definition av klass, exempelvis Marx ekonomiska perspektiv och Webers tolkning som innehåller flera parametrar - till exempel inkomst, utbildningsgrad och politiskt inflytande. Klass kan ses som normer, värderingar samt konsumtionsmönster i relation till ekonomiska förhållanden. Inom klass är det av vikt att särskilja klassposition och klassidentitet, då en individ kan ha en viss position utan att göra denna till en del av sin identitet. Detta kan exempelvis ske genom motstånd mot de normer som är knutna till klasspositionen (Mattson, 2010). De områden där stenkastning förekommer kännetecknas av att vara ytterstadsområden, miljonprogram, med högre arbetslöshet och lägre socioekonomisk status än andra områden i svenska städer. Detta indikerar en lägre klasstillhörighet, och därmed lyfts frågan huruvida klasstillhörighet kan bidra till att en individ involveras i stenkastning. En tolkning kan vara att tillhöra en lägre samhällsklass kan bidra till en känsla av frustration mot samhället.

Något som är av intresse i relation till begreppet intersektionalitet är motstånd, där Johansson och Lalander (2012) belyser vikten av att ha ett intersektionellt perspektiv i förståelsen av motstånd i ungdomskulturer. Detta möjliggör en förståelse för den kontext individen tvingas att handla inom. Betydelsen av motstånd av den intersektionella analysen, förtydligas i följande citat:

Accepterar man maktstrukturens ramar och sin underordnade position blir man normal i maktstrukturen - det är när man som underordnad protesterar mot sin position och mot ordningen som avvikelse och stigmatisering aktualiseras (Mattson, 2010, s 95).

Denna tanke kan användas för att förstå hur olika verksamheter betraktar de individer som utför stenkastning mot polis och annan blåljuspersonal. Ett sätt att betrakta stenkastning mot polis och annan blåljuspersonal är att ungdomarna kastar sten för att visa sitt motstånd mot den underordnade position som de tillskrivits. Ett annat sätt att se på det skulle kunna vara att det handlar om kriminella som vill visa sin makt och vara modeller för de yngre, för att därigenom rekrytera nya till gängen. Vidare är det av vikt att minnas att ingen samhällsgrupp är homogen. Det går därför inte att oproblematisera tala om en specifik samhällsgrupp utan att ta hänsyn till andra faktorer som kan påverka gruppen (Mattson, 2010).

I tidigare forskning framkommer att media rapporterat kring utbrott av frustration från unga män i förorterna, med stenkastning, molotovcocktails och andra utåtagerande handlingar (Lalander & Sernhede, 2011). Som tidigare nämnt belyser Lalander och Sernhede (2011) begreppet territoriell stigmatisering, vilket innebär att individer inte till fullo accepteras som respektabla medborgare i samhället och därigenom exkluderas från möjligheter i samhället. Även Hallin et al (2010) belyser detta begrepp, med perspektivet att det finns en föreställning om att förorten producerar en viss typ av individer. Detta, i kombination med att Hallin et al (2010) beskriver att det är unga män med annan etnisk bakgrund som kastar sten mot blåljuspersonal, gör att intersektionalitet är användbar som tolkningsram för att förstå verksamheternas uppfattning gällande stenkastning mot blåljuspersonal.

Resultat och analys

Inledningsvis presenteras intervjupersonerna i korthet, därefter kommer resultat och analys redovisas utifrån studiens frågeställningar. Frågeställningarna har sedan tilldelats underrubriker utifrån det som författarna funnit intressant i empirin. I presentationen av intervjupersonerna nedan, kommer dessa att redovisas som en grupp. Detta syftar till att öka oidentificeringen och därmed beaktas konfidentialiteten.

Presentation av intervjupersoner

De personer som intervjuats i denna studie arbetar inom verksamheterna polis, Verdandi eller Träffpunkt. De är i åldrarna 40–65 år, och fyra av intervjupersonerna har en vidareutbildning utöver gymnasienivå. Samtliga verksamheter bedriver arbete relaterat till stenkastning mot polis och annan blåljuspersonal. Detta arbete är antingen preventivt, direkt åtgärdande i den akuta situationen eller en kombination av dessa. Två av intervjupersonerna har bevittnat stenkastning mot polis och annan blåljuspersonal, och en av intervjupersonerna har både bevittnat och blivit utsatt för det. Som tidigare nämnt, kommer varje verksamhet benämnas som en bokstav, A, B eller C, och intervjupersonerna kommer refereras till med sin tilldelade bokstav och ett nummer. Exempelvis kommer intervjupersonerna från verksamhet A kallas "A1" och "A2".

Vilka är det?

Vilka är stenkastarna enligt verksamheterna?

Samtliga intervjupersoner är överens om att de individer som kastar sten mot polis och annan blåljuspersonal är unga män med lägre socioekonomisk status än övriga samhället. Alla anger, med en viss variation gällande ålder, att dessa individer är mellan 15 och 25 år gamla. Av det som framgår i intervjuerna är dessa personer framförallt hemmahörande i de områden där

stenkastning förekommer, även om A1 uttrycker att stenkastning lockar folk utifrån. Det finns även en samstämmighet hos intervjupersonerna avseende etnicitet, då alla uttrycker att det övervägande är män med utländsk bakgrund som kastar sten mot polis och annan blåljuspersonal. Dock upplevs det finnas en osäkerhet i att uttrycka etnicitet för alla intervjupersoner, förutom B1 och B2. Två av intervjupersonerna, A1 och C2, belyser att det framförallt är andra generationens invandrare som kastar sten. Fem av intervjupersonerna, alla utom B2, menar att stenkastning mot polis och annan blåljuspersonal sker i segregerade områden, med hög andel personer med utländsk bakgrund, och att detta faktum bidrar till att det är just de med utländsk bakgrund som kastar sten. Följande citat visar detta tydligt, både resonemanget gällande området och osäkerheten.

Man vill inte prata om att det här är unga vuxna killar med invandrarbakgrund, men alltså det har ingenting att göra med om man är muslimsk eller svensk. Det här har att göra med att det handlar om de här områdena, för det är där man bor när man har sämst socioekonomisk status. På 70-talet så var det ju andra ungar, och då var det inga invandrarungar, som bråkade runt i områdena. Så det här har ingenting att göra med att man är invandrarungar, utan att man har sämst anknytning till samhället idag. Många har ju föräldrar som kanske inte kommit ut i arbetslivet, man sitter hemma, det är dåligt med pengar, man bor många i en lägenhet. Man är bitter och känner inte riktigt att man tillhör, kommer igång. (A1)

I citatet belyses att det handlar om området, dess socioekonomiska status, och inte om etnicitet. Personer med utländsk bakgrund bor i dessa områden och de har enligt verksamheterna sämre anknytning till samhället, och därför känner de inte tillhörighet. Då detta är områden med högre arbetslöshet än övriga områden i Örebro, där dessutom trångboddhet förekommer, så handlar det här om socialt utsatta områden, vilket i sin tur kan tyda på en lägre klasstillhörighet. Mattson (2010) lyfter fram att klasstillhörighet handlar om bland annat inkomst, utbildningsgrad och politiskt inflytande. En tolkning kan vara att följden av detta kan vara en frustration mot samhället, då individens möjligheter i livet inskränks utifrån begränsningar gällande exempelvis arbete och politiskt inflytande. Detta samstämmer med det A1 belyser, att det kan finnas en bitterhet mot samhället och att de individer som kastar sten kan känna att de inte riktigt har tillgång till samhällets resurser i samma utsträckning som andra. En tolkning kan därför göras att individen blir utåtagerande mot olika representanter från samhället baserat på denna frustration, och att det ligger till grund för att individen kastar sten mot polis och annan blåljuspersonal. Samtidigt är det inte alla med låg klasstillhörighet som kastar sten, och därav är det av vikt att se till andra faktorer. En sådan faktor är kön, då det uteslutande är killar som kastar sten. Mattson (2010) påtalar att kön konstrueras och socialiseras in, och det handlar också om förväntningar från samhället utifrån kön. C2 belyser att orsaken till att det är just killar som kastar sten kan vara att de har en föräldrad uppfattning om vad manlighet, respekt och tuffhet innebär. Vidare menar samma intervjuperson att det handlar om att visa sin farlighet, kräva respekt och upprätthålla sin position i området och i gruppen. Detta kan förstås i relation till det Mattson (2010) beskriver, då manlighet och farlighet är koncept som är sammankopplat till kön och därigenom bidrar till ett visst beteende för att upprätthålla dessa förväntningar. Dock går det inte att påstå att alla killar kastar sten, eller att alla killar med låg socioekonomisk status kastar sten. Vilka som i dessa områden kastar sten mot polis och annan blåljuspersonal, och vilka som inte kastar, verkar dock vara en komplicerad fråga, även om verksamheterna ganska tydligt uttrycker att det är unga män med invandrarbakgrund. Samtidigt uttalar en annan intervjuperson, B2, följande:

Jag tror, inte för att låta som en rasist, men jag tror inte det är svenskar som kastar sten, det tror jag inte att det är. För vi vet, vi har sådan moral att vi inte står och kastar sten mot poliser och brandbilar och sjukvårdspersonal (B2).

I citatet ovan uttrycks endast en faktor kopplat till ett intersektionellt perspektiv, då beteendet knyts till etniciteten hos de som kastar sten. Även om B2 vidare belyser i intervjun att det handlar om uttråkade ungdomar som inte känner att de har samma möjligheter som andra ungdomar, läggs tyngdpunkten på individernas etnicitet. Detta, att knyta beteendet till individuella egenskaper som finns hos de som kastar sten, kan liknas vid sättet etablerade uttalar sig gällande outsiders i Elias och Scotsons (2011) studie. De etablerade uppvisade ett överlägset förhållningssätt mot outsiders, och genom detta upprätthålls de etablerades fördomar gentemot den andra gruppen. Dessa fördomar, i kombination med skvaller, ledde till generaliseringar som stärkte de etablerades stereotypa bild av outsiders. De etablerades uppfattning resulterade i en känsla av hopplöshet hos motparten, vilket stärkte deras negativa beteende, och därigenom bekräftades bilden av outsiders. Citatet ovan, från B2, visar överlägsenhet i och med att det uttrycks att "vi svenskar" inte gör det som "de andra" gör. Det framkommer en negativ bild av "de andra", då de saknar den moral som B2 anser att svenskar besitter. Detta i sin tur kan föranleda den negativa spiral som belyses av Elias och Scotson (2011), där en negativ uppfattning om en grupp förstärker gruppens negativa beteende. En uppfattning om att de som kastar sten saknar moral och därför kastar sten mot polis och annan blåljuspersonal, kan föranleda att gruppen känner sig dömd och upplever att det är hopplöst att förändras. Detta kan i sin tur stärka beteendet, då i form av en eskalation av stenkastning mot polis och annan blåljuspersonal. Verksamhet B är en organisation som arbetar i ett ytterstadsområde, och frågan är hur den inställning som framkommer i citatet påverkar deras arbete. Om det redan finns en föreställning om hur de som kastar sten är, hur ungdomarna i området är, kan frågan ställas huruvida det är möjligt att bedriva ett positivt arbete med dessa ungdomar. Vidare behöver det tas i beaktning att uttalandet endast gjordes av en av intervjupersonerna från verksamhet B, och därmed är det inte säkert att denna inställning överensstämmer med övrig personals uppfattning. Här kan ytterligare en koppling göras till Elias och Scotson (2011). Författarna påtalar de etablerades retorik rörande outsiders färgas av rykten och fördomar, och hur en minoritets dåliga beteende får definiera hela gruppen outsiders. De som kastar sten utgör en minoritet av områdets befolkning, vilket framkommer när alla intervjupersoner uppskattar antalet individer som kastar sten till runt 20 stycken, med en variationsvidd på 10 individer. Det är av vikt att inte låta denna lilla grupp definiera hela området, alla invandrare eller alla unga män. Det är kanske dessa siffror man bör utgå ifrån, i syfte att ge en rättvis bild av de som kastar sten. Rädslan att reproducera fördomar kan delvis ligga bakom intervjupersonernas svårighet att lyfta fram etnicitet, då det idag är en känslig fråga och generellt sätt finns en rädsla för att uppfattas som rasistisk.

Det är alltså framförallt unga män med utländsk bakgrund som kastar sten mot polis och annan blåljuspersonal. Orsaken till att det är just dessa individer som kastar sten, som tidigare nämnt, är för att de bor i socialt utsatta områden. Detta kan liknas vid territoriell stigmatisering, vilket Lalander och Sernhede (2011) samt Hallin et al. (2010) diskuterar i sina arbeten. Territoriell stigmatisering handlar om hur ett visst område förväntas producera en viss typ av individer, och hur dessa individer inte får tillgång till samma möjligheter som övriga samhället. Lalander och Sernhede (2011) belyser hur dessa individer bär på ett hopp att bli accepterade av övriga samhället, att bli respekterade och sedda. Detta kanaliseras sedan i motstånd mot samhället, en kamp om en bättre framtid. Johansson och Lalander (2012) understryker vikten av att förstå motstånd i den sociala kontext den sker i, vilket i detta fall kan innebära att se motståndet i relation till den territoriella stigmatiseringen. Här kan en koppling göras till Mattson (2010), som utifrån intersektionalitet belyser att det är först när en underordnad protesterar mot maktordningen och sin position som individen stigmatiseras och betraktas som avvikande. Om då stenkastning mot polis och annan blåljuspersonal tas i beaktning, kan det vara så att individerna som kastar sten stigmatiseras i och med att deras beteende kan förstås som en protest mot maktstrukturer i samhället. Detta då polis kan ses

som en representant för en överordnad makt, i och med att polis upprätthåller lagen och därmed har rätt att bedöma när lagen inte följs och agera därefter.

Hur involveras individerna och varför kastar de?

Fritidssysselsättning

Samtliga intervjupersoner beskriver att dessa områden har låg socioekonomisk status och att det till stor del råder en trångboddhet i Örebros ytterstadsområden, vilket leder till att umgängesplatsen för ungdomar i dessa områden förflyttas från hemmen till ute i bostadsområdet. Vidare beskriver verksamheterna att flera av ungdomarna som kastar sten mot polis och annan blåljuspersonal saknar en meningsfull fritid. Fyra av intervjupersonerna, då alla utom B1 och B2, uttryckte att fritidssysselsättning i Örebros ytterstadsområde är begränsat. A1 och A2 menar att det behövs utökade tider på fritidsgården, då fritidsgården bara var öppet för ungdomarna upp till 16 års ålder samt att fritidsgårdarna var stängda lördagskvällar. A2 menade att intresset för fotboll var stort och att fler och längre öppettider skulle minska stenkastning mot polis och annan blåljuspersonal:

De hade lyckats komma åt gymnastiksalen på fredags- och lördagskvällar och det har varit jättebra. Ungarna vill spela fotboll, även de här äldsta, upp till 17, när de gör det en lördagskväll fram till nio, och sen ska man duscha efteråt, och sen ska man äta, då är det inte så jävla lätt att gå ut och göra saker och ting efter. Och de har jättemånga ungdomar som vill spela på helgerna, de har 40–45 ungar som kommer bara såhär när det anordnas fotboll /knäpper med fingrarna/. (A2)

Även C1 uttrycker att fritidsgårdarna sällan har öppet på lördagar, och att det därigenom finns utvecklingsmöjligheter avseende fritidsaktiviteter. Bristen av variation gällande fritidsaktiviteter är något C2 belyser i följande citat:

Men just det här med fritidssysselsättningar, jag tycker det är ganska förspant med olika typer av, vad ska man säga, såhär spontanfotboll, mycket mer än vad man själv hade när jag växte upp. Det talar ju till den stora massan, det gör det. Och jag tror att mycket av det som görs, det gör ju att det inte är värre. De här vi pratar om nu, det är inte alltid de är med, de kvalar liksom inte riktigt in där. På något sätt så, alla killar kan ju inte spela fotboll. Det är ju väldigt enkelt att tänka så, och alla tjejer ska dansa. Jo men om man nu inte gillar att dansa då? Om man inte gillar att spela fotboll? Vad kan man göra då? Och det är inte alla som vill gå på gården heller. Så jag tycker det satsas bra med fritidssysselsättningar, men man måste också hitta sunda andra mötesplatser för de som inte vill. (C2)

Båda intervjupersonerna från verksamhet A och C1 eftersökte fler öppna dagar och längre öppettider på fritidsgården. De talar om vikten av att möjliggöra för en meningsfull fritid för ungdomarna som bor i Örebros ytterstadsområden. Vidare talar C2 om att det finns tillräckligt med fritidssysselsättningar för ungdomar, men att det inte passar alla. Detta då ungdomarna själva kanske inte är intresserade av att delta i fotboll eller att de kanske inte uppskattas av de andra som spelar fotboll och det behövs således ett bredare utbud, för att fånga upp just dessa ungdomar. Spontanfotboll, som A1, A2 och C2 lyfte fram som en bra fritidsaktivitet, möjliggör fotbollsspelande för de barn och ungdomar som inte har tillgång till föreningslivet utifrån att familjen inte har kapacitet att uppfylla krav rörande föräldraengagemang och dyrare/nyare utrustning. Detta gäller dock alla typer av föreningsmedlemskap, vilket gör det problematiskt att det endast är spontanfotboll som erbjuds. Som C2 belyser, alla pojkar kan inte gilla fotboll, och alla tjejer kan inte gilla dans. När samhället förutsätter att könstillhörighet avgör vilka fritidsintressen en individ har, skapas förväntningar på individer utifrån kön, och detta kan således liknas vid att kön konstrueras genom socialisering. Även Mattson (2010) menar att kön konstrueras genom socialisering. Trots att spontanfotbollen är tillgänglig för både killar och tjejer, så riktar den sig framför allt till killar. Anledningen till att

det riktar sig framförallt till killar är för att spontanfotbollen är en form av en insats utifrån de oroligheter som sker i dessa ytterstadsområden. Då samtliga intervjupersoner talar om att det är uteslutande killar som kastar sten mot polis och annan blåljuspersonal, så kan spontanfotbollen ses som ett sundare alternativ för killar jämfört med stenkastningen. Därav går att se att det finns en förväntan på att fotboll ska tilltala alla killar i dessa områden. Därmed finns behov av en ökad förståelse för att även om fotboll tilltalar de flesta killar, så tilltalar den ändå inte alla. Här gäller det att skapa ett bredare utbud av aktiviteter för att möjliggöra att fler inkluderas och fångas upp.

Kriminalitet

Då de ungdomar som inte vill eller kan delta i fotboll eller på fritidsgården, och heller inte kan vara hemma och umgås med sina vänner på grund av den trångboddhet som råder, är umgängesplatsen, som tidigare nämnt, ute i bostadsområdet. C2 berättar om hens uppfattning om hur ungdomarna leds in i stenkastning mot polis och annan blåljuspersonal:

Ja, för det första är det mycket ungdomar som hänger ute i området, som inte har någon vettig fritidssysselsättning, utan far omkring och tycker det är lite spännande med att det händer någonting. Sedan kanske lite av skräckblandad förtjusning inför de äldre, att de är lite ledarfigurer. I vissa områden, som här till exempel [område Y, författarnas anmärkning], här är det ju väldigt trångbott i vissa delar, och stora familjer, vilket gör att lekytan blir ute. De allra, allra flesta engagerar sig då i typ spontanfotboll, går på gården eller annat. Men så finns det ju en liten klick som inte riktigt känner att de passar in där, utan de triggas istället av kriminella strukturer eller andra saker. Där tror jag de hamnar. Det kan vara, som allt annat, skadegörelse och så, att det är en stunds verklighetsflykt. Få kasta sten, få springa, få upp lite puls, glömma bort strulet som man har annars i livet. (C2)

Då ungdomarna inte platsar på fotbollen och heller inte har någon annan fritidssysselsättning kan alternativet bli att gå runt ute i området. Där kommer dessa ungdomar lätt i kontakt med äldre som är involverade i narkotikahandel, och som gärna värvar yngre till deras verksamhet på ett eller annat sätt. De ungdomar som ansluter sig till kriminella strukturer, vilket C2 talar om ovan, kan tolkas försöka tillfredsställa sitt behov av bekräftelse genom kriminalitet, då de inte känner att de passar in i andra sammanhang. Detta talar även Lalander och Sernhede (2011) om, då de lyfter fram viljan att synas, att bli erkända som människor, och att bli respekterade. Då ungdomarna involveras i de grupper som sysslar med narkotikahandel och kastar sten, får ungdomarna en tillhörighet och ett sammanhang. I Lalanders och Sernhedes (2011) studie beskriver en av ungdomarna vikten av tillhörighet för att känna att man är betydelsefull, och att detta även är något de kriminella gängerna i ungdomens område spelar på för att rekrytera. Vidare är det här av vikt att det finns en karismatisk ledare som ungdomen kan relatera till, så ungdomen känner samhörighet och känner sig bekräftad. Här kan en koppling göras med det C2 tar upp om att de ungdomar som kastar sten och saknar en vettig fritidssysselsättning, och därav inte har den tillhörighet som belyses av Lalander och Sernhede (2011). Vidare kan den skräckblandad förtjusning, som C2 beskriver att de yngre känner inför de äldre som är ledarfigurer, vara det som lockar ungdomar till grupper som kastar sten. En tolkning kan då vara att ledarfigurerna är de karismatiska ledarna som Lalander och Sernhede (2011) betonar är av vikt för att locka ungdomar till gatukulturen. Detta då de ger ungdomen den bekräftelse och samhörighet denne behöver.

B1 och B2 lyfter fram kriminalitet i relation till stenkastning, då de båda uttrycker att de som kastar sten mot polis och annan blåljuspersonal förmodligen redan är kriminella. Detta skiljer sig från uppfattningen om dessa ungdomar hos företrädarna för verksamhet C, då de menar att ungdomarna leds in i stenkastning mot polis och annan blåljuspersonal av olika anledningar. Ungdomarna är inte redan kriminella från början, men de kan riskera att bli det. Företrädarna för verksamhet B däremot har redan en bestämd uppfattning om hur dessa ungdomar är, att de

redan är kriminella. Detta kan jämföras med Elias och Scotsons (2011) studie om etablerade och outsiders, där företrädarna för verksamhet B skulle kunna liknas med gruppen etablerade och ungdomarna som gruppen outsiders. Detta då företrädarna för verksamhet B, likt de etablerade, redan satt en stämpel på ungdomarna, gruppen outsiders.

Även A2 tar upp kriminalitet som en faktor då dennes uppfattning om de som kastar sten mot polis och annan blåljuspersonal är att det är yngre tonåringar som gör det på uppdrag av äldre inom narkotikahandeln mot betalning. De kastar sten mot polis och annan blåljuspersonal för att således avleda eller straffa polisen om de har gjort ett tillslag inom deras narkotikaverksamhet. Detta lyfter även C1 och C2 fram, då de menar att stenkastning kan vara en motaktion efter att polisen gjort ett tillslag. Vidare menar C1 och C2 att det delvis handlar om att skydda sitt territorium och visa vem som bestämmer, och för att markera att individerna "äger" området och kan syssla med narkotikahandel där om de vill. Vidare belyser C2 att stenkastning som ett sätt att skydda området och narkotikahandeln från yttre påverkan kan läggas ut på yngre grupper, som då agerar på uppdrag av individer med en kriminell livsstil. Detta samstämmer med det A2 lyfte fram tidigare, avseende att ungdomar kastar sten mot betalning. C2 belyser skillnaden mellan stenkastning mot polis och annan blåljuspersonal och exempelvis stöldbrott, då det vid stenkastning finns en avsevärd risk att skada en annan person. Detta menar C2 kan vara en indikation på bristande empati, då individerna som kastar sten inte överväger risken att skada någon.

Det som går att utröna utifrån citatet ovan av C2, är att vissa av ungdomarna inte tilltalas av fotboll och fritidsgården, utan istället drar omkring ute i området. En tolkning kan vara att då ungdomarna är ute i området på kvällar och nätter, kommer de i kontakt med de äldre som är verksamma inom narkotikahandeln. Ungdomarna blir då nyfikna och ser upp till de äldres beteende, vilket kan göra att ungdomarna så småningom själva börjar agera på liknande sätt, exempelvis genom att kasta sten mot polis och annan blåljuspersonal. Detta kan förstås som att ungdomarna lär sig genom observation, vilket Angelöw & Jonsson (2000) beskriver som modellinlärning. En vidare tolkning kan då vara att ungdomarna fortsätter med stenkastning då de, som A1 och A2 nämner, blir belönade genom att de får betalt av de äldre inom narkotikahandeln. C2 nämner även att ungdomarna får en form av verklighetsflykt och kan glömma strulet som de annars har i livet, genom att de istället får uppleva spänning. Detta skulle kunna innebära att fördelarna med stenkastning mot polis och annan blåljuspersonal upplevs väga tyngre för ungdomarna än nackdelarna, som exempelvis risken att allvarligt skada en person eller repressalier från samhället. När individens beteende styrs av att väga för- och nackdelar mot varandra, kan det förstås som kognitiv kontroll. Kognitiv kontroll handlar, som tidigare nämnt, om hur individens beteende styrs av individens inre tankeprocess samt förmåga att tänka, planera och föreställa sig eventuella konsekvenser av sitt beteende (Angelöw & Jonsson, 2000).

Individ- och/eller samhällsperspektiv

Framtid

Gemensamt för alla intervjupersoner, förutom B1, är uppfattningen att framtidstron är låg hos de individer som kastar sten. Detta kan exempelvis ses när A1 påtalar en känsla av hopplöshet hos de som kastar sten, och att de inte upplever några framtidsutsikter. Även B2 lyfter fram denna känsla av hopplöshet, vilket stämmer in på den bedömning C1 gör gällande den låga framtidstron hos de individer som kastar sten. B1 lyfter däremot fram följande:

När du pratar med dem, jag pratar bara med de från område X. De är jättetrevliga, de tror att de ska lyckas i sitt liv. De ska jobba eller.. för de som använder droger är det svårt. För dem är det

svårt med framtiden. Men de som kastar sten, om de inte är påverkade, de kan lyckas i sitt liv (B1).

Citatet ovan visar att uppfattningen är att dessa individer har en tro på framtiden, även om B1 uttrycker en tveksamhet gällande möjligheterna att lyckas med denna vision för de som brukar narkotika. Orealistiska framtidsbilder belyser även A2, samtidigt som dennes uppfattning är att de som kastar sten har svårt att föreställa sig framtiden och därigenom har låg framtidstro. Denna kombination av perspektiv syns tydligt i följande citat:

Jag undrar om de ser så mycket framtid egentligen. Vi kan planera, vi som finns i förhållandevis stabila situationer, då kan man fundera på framtiden, men jag undrar om de här överhuvudtaget tänker eller planerar sin framtid. Det är nog mycket här och nu. [...] Men de har så orealistiska bilder, de är inte riktigt verklighetsförankrade, och det är väl också så i den här stenkastargruppen [...] det är klart de som säljer narkotika på baksidan av centrum, de kommer i snygga BMWs, har ganska flotta kläder och sådär, de ger ju också en bild. Då är bekymret, tycker jag, att det inte finns några motkrafter till den här bilden. Den tråkiga motkraften är att jobba och försörja sig själv. (A2)

I det ovanstående citatet förmedlas alltså en tanke om att dessa individer inte planerar inför framtiden, kombinerat med orealistiska framtidsdrömmar. A2 lyfter även fram hur kriminellas livsstil kan upplevas som inspirerande, då de på ytan har det som för många påvisar framgång, som exempelvis snygga bilar och fina kläder. Detta kan leda till att de yngre vill uppnå den framgång och status de ser hos de äldre. En möjlig tolkning är att ungdomarna känner att de kan nå denna framgång utifrån att de kan relatera och identifiera sig med de kriminella som A2 talar om, och därigenom blir de kriminella individerna ledarfigurer för dessa ungdomar. Som tidigare nämnt kan dessa ledarfigurer, genom att vara en person som ungdomen relaterar till, känner gemenskap med och får bekräftelse av, föranleda att ungdomen socialiseras in i grupper som kastar sten. Om ungdomarna beundrar de som säljer narkotika utifrån deras snygga bilar och fina kläder, kan det även finnas en önskan att vara som dem. Detta kan leda till att ungdomarna observerar dessa individer och tar efter deras beteende, blir mottagliga för ledarens handlingar och värderingar och därför kastar sten på uppdrag av ledaren eller i syfte att bli accepterade av ledaren. Detta kan kopplas till modellinlärning, vilket Angelöw och Jonsson (2000) beskriver som att beteende lärs in genom att observera andra. A2s uttalande kan ställas i kontrast till det C2 talar om, vilket är att det är en framtidstro samhället måste arbeta mot, då C2 idag upplever att unga tidigt ger upp på att lyckas i livet på grund av området de kommer ifrån.

Om man nu skulle sätta upp någon vision, så är det framtidstro, det är dit vi ska. När man växer upp ska man inte behöva ta på sig en kofta som det står område Y på, och den innebär att du inte har någon chans till någonting. För en del gör ju det ganska tidigt, 'vad då jag är från område Y', så dissas man sig själv. Istället för om man kunde bygga in att det är upp till dig. Okej, det kan gå skit för dig, men då har du valt det själv någonstans. Du har valt att inte göra det du kan i skolan, eller att inte få den hjälpen, för det är jättemycket resurser som plöjs ner i skolan också. Du har valt att inte gå till fritidsgården, du har valt att inte vara med på fotbollen eller jobba med musik eller så, utan du har valt att hänga med de här snubbarna som du vet är dåliga. Mer eller mindre. Så att det blir klarare, så att det inte är slumpen eller samhället har gjort det, eller, hänger ni med på resonemanget? Jag tycker vi är på väg dit. Att det ska finnas så mycket, det ska vara svårt att säga 'vad då, det satsas inget på oss'. Jo det satsas jättemycket, men du tog ju inte det. Så att majoriteten ändå kan säga... Egentligen ska inte vi säga det, utan polarna, 'vad står du och snackar om'. (C2)

I citatet ovan framkommer att samhället redan satsar på skolor, men att det behöver satsas mer på ytterstadsområden, så att individen tvingas ta ansvar för sig själv. Samhället måste möjliggöra framtidstro för individer i dessa områden, så de får något att kämpa för. C2 belyser att huruvida en individ lyckas eller inte, ska vara ett val, inte något som kan tillskrivas

slumpen eller samhället. Detta uttalande visar på ett individperspektiv, samtidigt som C2 förevisar ett samhällsperspektiv genom att påtala samhällets roll. Samhället behöver arbeta för att individerna ska känna att de inte är märkta av sitt område, samtidigt som individen behöver arbeta för att ta tillvara på de möjligheter samhället erbjuder. Detta kan relateras till Elias och Scotsons (2011) studie. Författarna belyser i studien att ungdomarna som levde i problematiska förhållanden i gruppen outsiders hade svårt att visualisera sin framtid. Som tidigare nämnt är låg framtidstro något som flertalet intervjupersoner påtalar gällande de som kastar sten. Elias och Scotson (2011) beskriver att barn och ungdomar i gruppen outsiders har en sämre självbild än barn och ungdomar i gruppen etablerade. Detta kan liknas med det C2 nämner i citatet ovan, då dennes uppfattning är att ungdomar dissar sig själva baserat på vilket område de kommer ifrån. Anledningen till detta är att ungdomarna upplever att området de kommer ifrån är avgörande för att de inte kommer lyckas i livet. Här framkommer en låg självkänsla, och det skulle även kunna vara ett tecken på att ungdomarna internaliserat bilden de etablerade, alltså de som inte bor i ytterstadsområden, har av dem. Den låga självkänslan kan leda till ett behov av att hävda sig, vilket även Elias och Scotson (2011) belyser då de påtalar ungdomarnas behov av att visa de också var betydelsefulla.

Även Lalander och Sernhede (2011) talar om behovet av att visa sig betydelsefull då de nämner romantisering av förorten. Författarna beskriver romantiseringen som en motaktion till den tidigare nämnda territoriella stigmatiseringen. Detta kan sammanlänkas med det som C1 och C2 uttalat, att stenkastning sker delvis för att markera att området ägs av en viss grupp. En möjlig tolkning kan vara att dessa individer romantiserar området genom att tillskriva det en högre betydelse, och skapar därigenom ett behov av att försvara området mot utomstående, som exempelvis polisen. Detta skulle kunna vara en del i att höja den egna självkänslan och få ökad självrespekt. Ungdomarna är således mer mottagliga för denna typ av bekräftelse som kan ges från kompisar eller ledarfigurer i området, då ungdomen kastar sten. Om då samhället skapar andra arenor för bekräftelse, exempelvis genom att ungdomen får möjlighet att lyckas inom andra områden, kanske individen inte söker sig till kretsar där stenkastning förekommer. Samtidigt är det i slutändan individen som måste ta beslutet vilken umgängeskrets denne ska tillhöra. Detta resonemang resulterar i en kombination av individ- och samhällsperspektiv.

Straff

Var hårdare, grip dem. Plocka in hundar och är de för kaxiga och hotar med kniv, skjut dem i benet eller någonting. Var hårdare, var inte så.. Visa att det inte är okej att stå och kasta sten och greja. De kastar brandcocktails mot folk, det är inte okej. Då hjälper det inte med 'men lilla gubben, du ska inte stå och kasta sten och eldcocktails mot folk'. De ska vara hårdare tycker jag (B2).

Citatet ovan visar ett tydligt individperspektiv, då B2 kategoriserat ungdomarna som kriminella individer. B2 lägger ett stort ansvar på individen utan att försöka förstå kontexten och de samhälleliga aspekter som också kan bidra till individens beteende. B2 förespråkar hårdare straff mot de som kastar sten, för att tydligt markera vad som inte kan accepteras. B1 förespråkade inte ett lika hårt förhållningssätt från polisen, men menade ändå att det behövs hårdare tag för att individerna ska respektera polisen. Detta kan ställas i kontrast till det C1 uttrycker nedan:

Hårdare straff, nej hårdare straff har väl aldrig löst någonting. Det är ju bara vårt sätt att få tag på dem och kunna lagföra dem, men det vet vi ju är svårt. Vi kan ju inte flyga ner och ta dem från himlen. Vi har ju våra sätt att jobba på, och de måste ju själva inse att det är fel, det är där det börjar (C1).

I det ovanstående citatet framkommer en motsatt bild mot det B2 uttalar, då C1 betonar att hårdare straff inte löser problemet. Detta stärks av Nilsson och Ivarsson Westerberg (2011) som påtalar att oproportionerliga polisingripanden tenderar till att provocera fram mer våld. Exemplet som författarna lyfter fram är hur två FNL-aktivister med insamlingsbössor greps för våldsamt motstånd, vilket resulterade i en våldsam demonstration med 300 deltagare året efter. Vidare belyser även C1 en mer komplex förståelse för arbets sättet gällande stenkastning mot polis och annan blåljuspersonal, då det inte är så enkelt att lagföra dem som B2 menar. Det framkommer i intervjun med C1 att stenkastning sker i otillgängliga bostadsområden, där själva uppbyggnaden av området föranleder svårigheter för polisen att få överblick när de anländer till platsen. De som kastar sten har fördel genom att lätt kunna försvinna in i området, och därmed försvåras det för polisen att få tag i dessa individer. Även A1 belyser svårigheten att gripa individerna eftersom de känner sitt område. Vidare resonerar A1 även kring att polisen inte lagför de individer som kastar sten, på grund av att det kan handla om att man inte vill få in dessa individer i systemet. Anledningen till detta, tror A1, är att när en individ väl är inne i systemet, har en kriminell bana påbörjats. A1 påtalar att baksidan av detta resonemang är att då kan inte heller socialtjänst eller föräldrar kopplas in i de fall där individen är minderårig.

C1 beskriver att information är nyckeln i arbetet mot stenkastning mot polis och annan blåljuspersonal, vilket även kan ses i ovanstående citat. De individer som kastar sten måste själva inse att det är fel, och det uppnås inte genom hårdare straff. Här behövs istället en kommunikation mellan polis, annan blåljuspersonal och de som kastar sten, vilket C1 liknar vid den typ av medling som sker mellan förövare och brottsoffer vid andra brott (se lag (2002:445) om medling med anledning av brott). Det handlar om att de som kastar sten mot polis och annan blåljuspersonal behöver få insikt i hur stenkastning upplevs av de som utsätts för det, och det är därifrån arbetet mot stenkastning ska ske snarare än genom hårdare straff. Upplevelsen av att utsättas för stenkastning och konsekvensen av detta är något även C2 talar om, vilket kan ses i följande citat:

Det lockar ju fram dåliga sidor hos alla människor tror jag, om man känner sig rädd. Det gör att då bekräftar man ju bilden av en polis som är lite avståndstagande och kanske är verbalt otrevlig också i bemötandet. Kommer man bara ihåg det och försöker tänka att de allra allra flesta är emot detta. Sedan vågar de inte, av olika anledningar, ställa upp på polisens sida eller för trygghetsarbetet (C2)

I citatet ovan uttrycker C2 att rädslan som kan komma ifrån att ha blivit utsatt för stenkastning kan ha negativa effekter. En tolkning skulle då kunna vara att polisen, som är en representant för samhället och därmed även till viss grad representerar de etablerade, uppvisar ett förhållningssätt som resulterar i att individerna som kastar sten känner att de blir dömda av de etablerade, och därav eskalerar stenkastningen. Denna eskalation kan leda till ökad rädsla hos de som blir utsatta för stenkastning, vilket i sin tur kan öka deras avståndstagande beteende. Det avståndstagande beteende riskerar då att drabba alla outsiders, trots att det bara är ett fåtal som kastar sten. Detta kan ses i det C2 uttrycker, vikten av att minnas att det egentligen bara handlar om några få individer. Om till exempel ungdomarna i området upplever att de alla ses som individer som kastar sten, kan detta resultera i att fler involveras i beteendet. Detta då det kan kännas lönlöst att ens försöka göra något annat än det som andra redan tror att man gör. Här ses en växelverkan mellan fördomar och beteende, vilket kan liknas med Elias och Scotsons (2011) beskrivning av hur outsiders beteende och de etablerades fördomar gällande outsiders skapar en ond cirkel där det ena föder det andra. En möjlig tolkning är att individen känner sig dömd av samhället, och därav kan det ses som en kombination av individ- och samhällsperspektiv.

Föräldraansvar

Föräldraansvar ses som ett individperspektiv då det ligger på den enskilde individens ansvar och således inte är samhällets ansvar. Mellan samtliga intervjupersoner råder en samstämmighet över att vuxnas närvaro och föräldraansvar är viktigt i arbetet mot stenkastning mot polis och annan blåljuspersonal. C1 uttrycker:

Och föräldrar lägger man ju alltid på, vuxnas närvaro är jätte viktig. De har ju föräldrar någonstans de här, som kanske också behöver prata med sina ungar, kanske vara ute i området och se vad deras ungar gör. (C1)

Detta är något som även B2 gav uttryck för, och betonade att föräldrarna till individerna som kastar sten, inte är medvetna om det eller att de inte bryr sig om vad deras barn gör på fritiden. Hen uttryckte även att föräldrarna borde fundera över var barnen får pengarna ifrån som de erhåller då de utför stenkastning. A2 menade att mammorna och papporna spelade olika roller i arbetet mot stenkastning mot polis och annan blåljuspersonal:

Och det här med att det finns vuxna, framförallt tror jag mammorna, är nyckeln. Papporna behövs men mammorna är mest oroliga för sina barn, vad som händer med sina barn. Och går man ut, och syns av sina barn, så påverkar det. Så mammorna är nyckelpersonerna. Och det visar lite av det här, att de samlar ihop sig. Sen så behövs det positiva manliga förebilder, det behövs pappor som går in och bryter mönster. (A2)

I ovanstående citat talar A2 om föräldrars olika roller samt om behovet positiva manliga förebilder för att på så sätt öppna möjligheten för att bryta beteendet av stenkastning mot polis och annan blåljuspersonal. Manliga förebilder är något som även A1 talar om:

Man pratar om inom föreningslivet att till exempelvis patriarkaliska uppbyggnader, där pappan eller farfar eller någon är huvudman i familjen, och där pappa eller farfar inte har ett jobb. Pappa eller farfar går på försörjningsstöd, man har inte lärt sig språket ordentligt. Det är en identitetskris helt enkelt, man har inga goda förebilder, det är skitviktigt. Det saknar vi i de här områdena, de goda förebilderna. De goda förebilderna som de här ungarna ser, det är ju de som håller på med kriminalitet och tjänar pengar på det. (A1)

Utifrån citaten kan det tolkas som att de individer som kastar sten saknar positiva förebilder, och istället blir ungdomarnas förebilder de kriminella individer som finns i området. Ungdomarna observerar, härmar, imiterar och till slut även identifierar sig då med dessa kriminella individer, vilket skulle kunna leda till att individer ansluter sig till grupper som kastar sten mot polis och annan blåljuspersonal. Detta kan liknas vid modellinlärning, vilket Angelöw och Jonsson (2000) beskriver som bland annat observationsinlärning, härmning, imitation och identifikation. Ytterligare något som kan tolkas bidra till att ungdomarna ansluter sig till dessa grupper, är att de noterar att deras förebilder tjänar pengar på kriminalitet, och ungdomarna får således en positiv bild av att exempelvis kasta sten på polis och annan blåljuspersonal. De yttre händelserna, alltså betalningen, påverkar då individens beteende, i detta fall att kasta sten, vilket kan liknas vid det Angelöw och Jonsson (2000) beskriver som stimuluskontroll.

Då det är uteslutande män som kastar sten mot polis och annan blåljuspersonal menar både A1 och A2 att det därför är papporna som behövs som förebilder, för att således lättare kunna identifiera sig med förebilden. Det finns olika förväntningar på mammor och pappor utifrån de traditionella könsroller, vilka stärks av den patriarkala struktur som A1 påtalar. Dessa strukturer menar A1 råder inom vissa invandrargrupper, vilket innebär en större påverkan på familjen när pappan eller farfadern, som är huvudman i familjen, är arbetslös och/eller inte kan språket. I dessa familjer finns, enligt intervjupersonen, en förväntan på att mannen ska vara försörjare. Genom att männen inte kan uppfylla denna förväntan, genomgår de den

identitetskris A1 beskriver i ovanstående citat. Det kan således i dessa familjer vara så att ungdomarna har brist på goda manliga förebilder. Vidare kan detta förstärka ungdomarnas känsla av hopplöshet då de ser att fadern inte får möjligheter att etablera sig i samhället, vilket kan leda till att de själva förlorar tron på att de ska kunna etablera sig. Ett val som kanske då är lättare är att etablera sig i gruppen som kastar sten, få betalt för stenkastning, få status och en identitet. Ungdomarna som i ”normala” fall ska socialiseras in i en familj med olika familjeroller får inte den möjligheten på grund av pappans eventuella identitetskris och känsla av förlorad status i familjen. Istället socialiseras ungdomarna in i en grupp eller gängkultur i området där andra värderingar råder. Mammans roll i dessa familjer är främst att ta hand om barnen. Utifrån denna mer traditionella mammaroll, finns en större betydelse i mammornas närvaro ute i området än vad det ligger i pappornas närvaro. Detta resonemang kan även ses i A2s citat, rörande att mammorna är nyckelpersonerna vad gäller att motverka stenkastning mot polis och annan blåljuspersonal. Föräldrarollen skiljer sig alltså åt mellan mammor och pappor, vilket kan tillskrivas könsskillnaden. Könrollers betydelse i olika sammanhang påvisar även Mattson (2010), då hon belyser att kön konstrueras via socialisation.

Samtliga intervjupersoner anser att föräldrarna behövs i större utsträckning för ungdomarna som kastar sten mot polis och annan blåljuspersonal än vad föräldrarna finns för dem idag, och respondenterna har således ett mer individperspektiv i denna fråga.

Diskussion

Syftet med föreliggande studie var att undersöka hur företrädare för olika verksamheter beskriver och förklarar stenkastning mot polis och annan blåljuspersonal, samt huruvida verksamheterna förstår fenomenet ur ett samhälls- eller ett individperspektiv, eller en kombination av dessa. Verksamheterna som undersöktes var polis, Verdandi och Träffpunkt. Studien visar att intervjupersonerna från de olika verksamheterna beskriver individerna som kastar sten mot polis och annan blåljuspersonal som unga män med låg socioekonomisk status och utländsk bakgrund. Trots att samtliga intervjupersoner påtalar den låga socioekonomiska statusen och trångboddheten som förekommer i utsatta områden, benämner ingen intervjuperson stenkastning mot polis och annan blåljuspersonal som en klassfråga. Anledningen till detta kan vara att vi valde att benämna det som socioekonomisk status snarare än klasstillhörighet när frågan ställdes. I och med detta val, samt att intervjupersonerna inte själva använde sig av begreppet klass, väcktes en fundering hos oss om huruvida det är möjligt att låg socioekonomisk status har ersatt begreppet arbetarklass i Sverige. Även om det skulle vara så, bedöms det inte ha påverkat studiens resultat i sin helhet. Vidare beskriver intervjupersonerna att individer som kastar sten delvis involveras på grund av bristande fritidssysselsättning och att stenkastning bland annat ger dem en verklighetsflykt, pengar och spänning. Företrädarna för verksamhet C var den som till störst del uttryckte en kombination av dessa individ- och samhällsperspektiv, medan företrädarna för verksamhet A främst hade ett samhällsperspektiv och de från verksamhet B hade ett individperspektiv. Dock framkommer det, anser vi, att företrädarna för samtliga verksamheter i olika grad har såväl ett samhällsperspektiv som ett individperspektiv inom olika frågor.

Som tidigare nämnt menar Mattson (2010) att stigmatisering och avvikelse uppkommer när individen protesterar mot sin underordnade position. Detta påtalar även Elias och Scotson (2011), då de beskriver att spänningarna mellan de etablerade och outsiders ökar när outsiders protesterar mot sin tilldelade roll, och därigenom kräver de rättigheter som är reserverade för de etablerade. Motstånd mot det etablerade samhället belyser också Lalander och Sernhede

(2011) när de påtalar hur ungdomars inträde i kretsar färgade av en positiv inställning till kriminalitet och droger, kan förstås som ett offensivt motstånd mot samhället. Dessa ungdomar betraktas av samhället som problemungdomar, och deras agerande förstås som individuella misslyckanden snarare än motstånd mot socioekonomiska strukturer. En koppling kan här göras till verksamhet B, som uttryckte en bestämd uppfattning gällande de individer som kastar sten mot polis och annan blåljuspersonal. Detta kan exemplifieras med att verksamhet B ansåg att dessa individer förmodligen redan är kriminella, då B2 påtalade att dessa individer saknar moral som andra, då specifikt svenskar, besitter. Det kan alltså tolkas som att verksamhet B betraktar stenkastning mot polis och annan blåljuspersonal som ett individuellt misslyckande hos problemungdomar, vilket liknar det som beskrivs ovan utifrån Lalanders och Sernhedes (2011) studie. Här går att utläsa ett liknande resonemang som det i Elias och Scotsons (2011) studie gällande de etablerades inställning till outsiders, där outsiders beteende och agerande endast relaterades till just rollen som outsiders. Detta innebär, i relation till stenkastning mot polis och blåljuspersonal, att stenkastningen kan förstås som motstånd mot samhället, men att det är individen och den samhällsgrupp individen tillhör som skuldbeläggs. Detta kan jämföras med Schneiders (2008) artikel rörande de franska upploppen 2005, där det var minoritetsgrupper av olika slag som skuldbelades för att upploppen skedde. Detta trots att upploppen skedde utifrån misskötsel från polisen, som är en representant för samhället. Av det som framkommer i intervjuerna i denna studie förekommer inte felaktigt agerande från polisen i den utsträckningen som beskrivs i Schneiders (2008) arbete, även om C2 belyser att rädsla kan orsaka att polisen i vissa fall kan ha ett avståndstagande och eventuellt verbalt otrevligt bemötande. Detta kan dock inte jämföras med de tjänstefel som föranledde dödsfall i Frankrike (Schneider, 2008). Samtidigt förekommer polistrakasserier även i Sverige, vilket flera studier visar i bland annat Backa, Rosengård och Husby (Lalander & Sernhede, 2011; Hallin et al, 2010; Nord et al, 2014). Som nämnt ovan finns det inget i intervjuerna som tyder på att detta förekommer i Örebro, och inte heller media rapporterar att polistrakasserier eller övervåld skulle förekomma i Örebro. Emellertid har endast verksamheter intervjuats i detta arbete, och således har inte perspektivet från individerna som kastar sten beaktats. Skulle dessa individer bli intervjuade, kanske de har en annan uppfattning om polisens agerande i form av exempelvis oproportionerliga insatser eller övervåld.

Polistrakasserier är dock inte den enda anledningen till upplopp, då Nilsson och Ivarsson Westerberg (2011) menar att individer som skapar upplopp upplever utanförskap, rotlöshet och arbetslöshet. Detta kan diskuteras i relation till vad samtliga intervjupersoner utom B1 och B2 tar upp, nämligen att flera av de ungdomar som kastar sten saknar en meningsfull fritidssysselsättning. Avsaknad av meningsfull fritidssysselsättning kan liknas med rotlöshet och arbetslöshet, då det kan ses som samma avsaknad av sammanhang. C2 talar om att det idag är mer förspänt med fritidssysselsättning än förr, men beskriver samtidigt att det behövs ett mer varierat utbud. En möjlig tolkning kan vara att det förr var mindre vanligt med anordnade fritidsaktiviteter, och således var mer vanligt att ungdomar själva anordnade aktiviteter som fotboll på gården eller liknande. Idag är det mer ovanligt att inte tillhöra någon förening eller utöva en anordnad sport eller musik. Detta skulle kunna förklara att de familjer som har låg socioekonomisk status hamnar i utanförskap då de kanske inte har råd att betala kostnaden för medlemskap, utrustning etcetera. Vissa av dessa familjer kanske heller inte är vana med det engagemang som krävs av de i form av att sälja lotter och baka etcetera. Dessa barn hamnar således i större utanförskap, blir mer rotlösa och saknar sammanhang. Även om C2 menar att fotboll inte passar alla så är det stor uppslutning vid dessa anordnade aktiviteter som till exempel spontanfotboll, som A2 lyfter fram. Detta skapar ett sammanhang för de ungdomar som deltar då de får en tillhörighet och gemenskap. Då dessa aktiviteter som anordnas är kostnadsfria ger det en möjlighet för alla, även de som har låg socioekonomisk

status, att delta. Utifrån att Taylor-Gooby (2013) beskriver att missgynnade samhällsgrupper oftast drabbas hårdast av statens nedskärningar, är det positivt att denna grupp ges möjlighet till en meningsfull fritidsaktivitet. Detta skulle även kunna leda till en minskad risk för social oordning och upplopp, då Taylor-Gooby (2013) förklarar att risken för social oordning och upplopp är sammankopplat med statens välfärdssystem, social stabilitet och sociala förhållanden för medborgarna. När dessa faktorer brister, ökar risken för oroligheter. En möjlig tolkning är att risken för social oordning och upplopp kan minska om det finns ett välfärdssystem, social stabilitet och goda sociala förhållanden för samtliga medborgare. Det blir då av vikt att samhället tillhandahåller goda förutsättningar till alla, i form av exempelvis billiga fritidsaktiviteter med stor tillgänglighet. Detta skulle kunna innebära att fritidsgården ska vara öppen på helger, och att det finns en variation i fritidsaktiviteter tillgängliga för även äldre ungdomar.

Det forskningsinriktade problemet som beskrivits tidigare i detta arbete är om de undersökta verksamheterna förstår, beskriver och förklarar fenomenet på olika sätt. Som det går att se i analysen finns det skillnader mellan företrädarna för framförallt verksamhet B och företrädarna för de andra två verksamheterna då det gäller individperspektiv, samhällsperspektiv eller en kombination av dessa. Företrädarna från verksamhet B verkar se individerna som är involverade i stenkastning mot polis och annan blåljuspersonal som kriminella, och de anser inte att individerna kan beskylla samhället för något. Det är dock av vikt att betona att även om båda intervjupersonerna från verksamhet B tydligt intar ett individperspektiv, exempelvis rörande att polisen behöver ta hårdare tag, så skiljer de sig åt avseende i vilken utsträckning polisen behöver vara hårdare. B2 kan ses ha en hårdare inställning än B1. Det är vidare av vikt att komma ihåg att endast två personer intervjuades från verksamhet B, och det är inte säkert att dessa två personers åsikter speglar den övriga organisationen. Företrädarna från verksamhet A och verksamhet C har istället mer av ett samhällsperspektiv, med inslag av individperspektiv. Det blir därav intressant att fundera över hur en möjlig samverkan mellan dessa tre organisationer påverkas av deras olika ställningstaganden.

Brister i studien

I författandet av denna studie har vissa brister upptäckts, bland annat verksamheternas relevans för ämnet som undersöktes. Under arbetets gång visade det sig att varken Träffpunkt eller Verdandi ännu hade något nära arbete med de individer som kastar sten, även om båda verksamheterna siktade på att utveckla denna typ av arbete. I efterhand uppkom funderingen om det kanske finns verksamheter i Örebro som har ett mer utbrett arbete med dessa individer. Ett sådant exempel skulle kunna vara fältassistenter, som finns ute i Örebros ytterstadsområden på kvällar och helger. Därav är det möjligt att de har en närmare kontakt med de som kastar sten än vad Träffpunkt och Verdandi har, speciellt då båda dessa verksamheter endast bedriver arbete på dagtid.

En annan brist som noterades var val av teorier, då social inlärning visade sig inte vara så fruktbar som författarna trodde till en början. Den fungerade väl initialt, men var svår att använda för att fördjupa analysen. Istället skulle socialisationsteori ha kunnat vara mer användbart för att eventuellt kunna göra en mer djupgående analys. Ytterligare en fundering avseende teori var i vilken utsträckning boende i Örebros ytterstadsområden kan liknas vid Elias och Scotsons (2011) begrepp outsiders. Elias och Scotson (2011) beskriver outsiders som en grupp människor som flyttade till ett område bredvid de etablerade, och det fanns ingen skillnad i etnicitet mellan dessa grupper. I detta arbete förekommer en skillnad i etnicitet, då Örebros ytterstadsområden framförallt befolkas av människor med utländsk bakgrund. Denna befolkning är dock inte nyinflyttad, då det finns flera som bott i ytterstadsområden i flera

generationer. Samtidigt kännetecknas dessa ytterstadsområden av en föränderlig befolkning, då många nyanlända till Sverige placeras eller bosätter sig i dessa områden. Därav går det ändå att likna invånarna i ytterstadsområden till gruppen outsiders, då majoriteten är nya och rotlösa i det svenska samhället jämfört med de etablerade.

Studiens praktiska implikationer och förslag på vidare forskning

Beskrivningar, förståelse och förklaringar avseende stenkastning mot polis och annan blåljuspersonal från företrädare för olika verksamheter är central i denna studie. Om det finns väldigt skilda beskrivningar, förståelse och förklaringar kan detta leda till att samverkan och även gemensamma strategier försvåras. Tidigare studier lyfter bland annat fram blåljuspersonalens röst gällande stenkastning mot polis och annan blåljuspersonal (Hallin et al, 2010). Dock är det få studier som undersöker verksamheter som är belägna i utsatta bostadsområden. Denna studie bidrar därför inom forskningsområdet, då perspektiv från olika sociala verksamheter har lyfts fram. Studien gör det även möjligt för verksamheterna att få ökad insikt i varandras uppfattning och perspektiv gällande fenomenet. Denna insikt möjliggör för verksamheterna att ha en mer öppen dialog kring stenkastning mot polis och annan blåljuspersonal, vilket kanske kan underlätta för framtida samverkan mellan verksamheter. I studien framkommer behovet av samverkan mellan olika verksamheter, då det är tydligt att företrädare för verksamheterna har olika uppfattning kring fenomenet. För att vidare förstå vikten av samverkan, och hur uppfattningen hos företrädarna för verksamheterna påverkar bemötandet av de individer som kastar sten, behövs vidare forskning inom ämnet. Ett förslag skulle kunna vara att höra företrädare för andra verksamheter samt de individer som kastar sten, för att få en fördjupad insikt i problemområdet.

Källförteckning

Angelöw, Bosse & Jonsson, Thom. (2000). *Introduktion till socialpsykologi*. Lund: Studentlitteratur AB.

Arbetsförmedlingen. (2016). Hämtad från 16-11-20:

http://pxweb.orebro.se/pxweb/sv/Arbetsl%C3%B6shet/?tablelist=true&selection=Arbetsl%C3%B6shet_Bostadsomr%C3%A5de&rxid=4e390c6f-4103-4b31-b2f2-a6238d3087b4

Bergström, Göran & Boréus, Kristina. (2012). *Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys* (uppl. 3). Lund: Studentlitteratur.

Bryman, Alan. (2008). *Samhällsvetenskapliga metoder* (uppl. 2). Stockholm: Liber AB.

Elias, Norbert & Scotson, John L. (2011). *Etablerade och outsiders*. Lund: Arkiv Förlag.

Fejes, Andreas & Thornberg, Robert. (2009). *Handbok i kvalitativ analys*. Stockholm: Liber AB.

Hallin, Per-Olof, Jashari Alban, Listerborn, Popoola, Carina Margareta. (2011). *Varför kastar de sten? - om konflikter och erkännande*. Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap, Malmö högskola: Malmö stad.

Hjerm, Mikael, Lindgren, Simon & Nilsson, Marco. (2014). *Introduktion till vetenskaplig analys* (uppl. 2). Malmö: Gleerups.

Johansson, Thomas & Lalander, Philip. (2012). Doing resistance: youth and changing theories of resistance. *Journal of Youth Studies* 8, s 1078-1088.

Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (uppl. 2). Lund: Studentlitteratur.

Lalander, Philip & Sernhede, Ove. (2011). Social mobilization or street crimes: Two strategies among young urban outcasts in contemporary Sweden. *Educare, Lärande och samhälle, Malmö Högskola*, s 99–121.

Mattson, Tina. (2010). *Intersektionalitet i socialt arbete*. Malmö: Gleerups Utbildning AB.

Nilsson, Torbjörn & Ivarsson Westerberg, Anders. (2011). *Våldsamma upplopp i Sverige – från avvikelse till normalitet*. Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap. Danagårds Grafiska AB.

Nord, Lars; Färm, Karl Arvid; Jendel, Lena & Olsson, Eva-Karin. (2014). *Efter Husbykravallerna: En studie av mediebilder och kriskommunikation*. Sundsvall: DEMICOM, Mittuniversitetet.

Schneider, Cathy Lisa. (2008). Police Power and Race Riots in Paris. *Politics & Society*. 36 (1). s 133–159. doi: 10.1177/0032329208314802.

SFS 2002:445. *Lag om medling med anledning av brott*. Stockholm: Justitiedepartementet.

Taylor-Gooby, Peter. (2013). Riots, Demonstrations, Strikes and the Coalition Programme. *Social Policy & Society* 12(1), s 1-15. doi:10.1017/S1474746412000401 .

Thurén, Torsten. (2007). *Vetenskapsteori för nybörjare* (uppl. 2). Stockholm: Liber AB.

Träffpunkt. (2016). Hämtad 2016-11-23, från:
https://www.facebook.com/pg/Tr%C3%A4ffpunkt-Oxhagen-1566394503639325/about/?ref=page_internal

Verdandi. (2016). Hämtad 2016-11-23, från: <http://www.verdandi.se/om-verdandi>

Vetenskapsrådet (2010). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Media

DN. (22 september, 2016). Två anhållna för upplopp i Bergsjön. *Dagens Nyheter*. Hämtad 2016-12-12 från: <http://www.dn.se/nyheter/sverige/tva-anhallna-for-upplopp-i-bergsjon/>

Frödén, Mattias. (6 maj, 2016). Polisen: Kriminella bakom stenkastning. *Nerikes Allehanda*. Hämtad 2016-12-12 från: <http://www.na.se/orebro-lan/orebro/polisen-kriminella-bakom-stenkastning>

Thorsén, Pär; Lindgren, Kalle & Johansson, Ida. (24 maj 2013). Polis attackerad av stenkastande ungdom. *Nerikes Allehanda*. Hämtad 2016-12-12 från: <http://www.na.se/orebro-lan/orebro/polis-attackerad-av-stenkastande-ungdom>

Bilaga 1 - Informationsbrev

Hej!

Vi läser sjätte terminen på socionomprogrammet och ska under denna termin skriva vårt examensarbete. Studiens syfte är att undersöka fenomenet stenkastning mot polis, då med fokus på hur problemet förstås av olika verksamheter.

Vi vill med detta brev informera dig som respondent om dina rättigheter i undersökningen samt hur informationen som framkommer kommer att behandlas.

- Din medverkan i undersökningen är helt frivillig och du kan när som helst avbryta ditt deltagande utan närmare motivering.
- Allt material som insamlas under intervjun kommer endast att nyttjas som underlag för denna studie. Citat som framkommer i intervjun kan därmed komma att användas.
- Personlig information som framkommer om dig kommer att behandlas konfidentiellt och du kan således inte identifieras av personer som läser uppsatsen. Däremot kommer det att framgå vilken verksamhet du representerar.
- När uppsatsen är examinerad kommer den att publiceras på universitets elektroniska databas DIVA.

Vid eventuella frågor eller funderingar efter intervjun är du välkommen att kontakta oss på telefon 073-023 18 90 eller 073-500 89 10.

Jag har tagit del av informationsbrevet.

Personal

Författare

Författare

Stort tack för din medverkan!

Sandra & Felicia

Bilaga 2- Intervjuguide

Inledande frågor:

- Hur gammal är du?
- Vad har du för utbildning?
- Vart arbetar du?
- Vad är din yrkestitel?
- Hur länge har du arbetat på den här arbetsplatsen?
- Har du sett när stenkastning ägt rum?
- Har du blivit utsatt för stenkastning?

Kartläggning:

- Kan du beskriva ditt arbete med stenkastning mot polis?
- I vilken utsträckning förekommer stenkastning i Örebro?
- I vilka områden i Örebro sker stenkastning mot polis?
- Är er uppfattning att individer bara kastar sten mot polis i sina egna bostadsområden?

Individer

- Vilken åldersgrupp tillhör individerna som kastar sten?
- Hur tror du att en individ blir involverad i stenkastning?
- Tror du att det alltid är samma individer som kastar sten mot polis?
- Hur många individer handlar det om i så fall?
- Tror du att det handlar om kompisgrupper som kastar sten tillsammans?
- Hur upplever du att könsfördelningen ser ut bland de som kastar sten, vad tror du detta beror på?
- Hur stor andel bedömer du har svensk respektive utländsk bakgrund?
- Hur tror du familjeförhållanden ser ut för de individer som kastar sten?
- Vad har du för föreställning om den socioekonomiska situationen hos familjerna för dem som kastar sten?
- Lite kort bara, men om du skulle försöka sätta dig in i stenkastarnas tillvaro, hur tror du då att de upplever sin tillvaro?
- Hur tror du att de som kastar sten känner inför framtiden?

Motiv

- Varför tror du att individer kastar sten mot polis?
- Tror du att individerna som kastar sten mot polis känner en frustration gentemot samhället?
- Om ja, på vilket sätt?
- Tror du att det finns en politisk agenda med stenkastning?
- Om ja, på vilket sätt?
- Handlar om individer med kriminell livsstil?
- Om ja, på vilket sätt?
- Tror du att stenkastning mot polis är relaterat till organiserad brottslighet?
- Om ja, på vilket sätt?
- Kan det handla om rent polishat? (till exempel individer som vill hämnas på polisen).
- Om ja, vad tror du polishatet beror på?
- Hur tror du att stenkastning mot polis hade hanterats om det istället hade skett nära centrum, ex våghustorget?
- Varför tror du det?

Samhälle:

- Hur tror du att bostadsstandarden ser ut i de områden där stenkastning förekommer?
- I vilken utsträckning tror du att trångboddhet förekommer i dessa områden?
- Hur tror du att detta kan påverka att individer börjar med stenkastning mot polis?
- Satsas det tillräckligt med resurser på fritidsaktiviteter i områden där stenkastning förekommer?
- Satsas det tillräckligt med resurser på arbetsmarknadsåtgärder?
- Satsas det tillräckligt med resurser på utbildning i områdena där stenkastning förekommer?
- Vilka åtgärder tror du kan motverka stenkastning mot polis?
- Tror du att en högre polisen närvaro i de utsatta områdena skulle minska stenkastningen?
- Vad tror du att polisen kan göra på plats?
- Vad tror du att andra i civilsamhället kan göra för att motverka stenkastning mot polis? (ex ideella organisationer, moskén, svenska kyrkan, scouter)
- Anser du att de gör det?

Media:

- Har du läst, sett eller hört medierapportering om stenkastning mot polis?
- På vilket sätt tycker du att media beskriver de individer som kastar sten?
- Tror du att media påverkar individerna som utför stenkastning mot polis? I så fall hur?
- I NA rapporterades om stenkastning mot polis och skadegörelse och då dök det här citatet upp:

Det här handlar med största sannolikhet om ungdomar som tycker att det nu passar bra att begå den här typen av brott, i skuggan av det som hänt i Stockholm [Husbykravallerna]. Sedan har man olika diffusa anledningar till det här och skyller på polisen och på att man inte får tillräcklig hjälp av till exempel kommunerna - men egentligen handlar det om att man har ett intresse av att begå brott och roa sig med skadegörelse.
- Vad tänker du kring det här citatet?
- Tror du att det kan ligga något i det citatet?

Avslutande frågor:

- Tror du att dina närmaste kollegor skulle ställa sig bakom din beskrivning av stenkastning mot polis?
- Om inte, hur tror du att dem skulle beskriva det?
- Har du något du vill tillägga eller förtydliga?
- Har du några funderingar?